

„3D technologie“ ve stomatologii

MDDr. J. Šebek, Stomatologická klinika – maxilofaciální chirurgie

„3D technologie“ ve stomatologii

- CAD/CAM (Computer Aided Design/Computer Aided Manufacturing/Milling)
- CNC frézování (Computer Numeric Control)
- AM (Aditive Manufacturing) a.k.a. 3D tisk
- CBCT (Cone Beam Computed Tomography)
- 3D skenery
- Fotogrammetrie (3D fotografie)
- Rozšířená realita
- Obrazem řízená navigace
- DSD (Digital Smile Design)

„3D technologie“ ve stomatologii

Computer Aided Design (CAD)

CAD Computer Aided Design

CAD, z *angličtiny* *computer-aided design*, česky *počítačem podporované projektování*, nebo míněno na obecný CAD systém jako *computer-aided drafting* – *počítačem podporované kreslení*. Jde o velkou oblast IT, která zastřešuje širokou činnost navrhování. Jednoduše lze říct, že se jedná o používání pokročilých grafických programů pro projektování, místo rýsovacího prkna.

CAD aplikace vždy obsahují grafické, geometrické, matematické a inženýrské nástroje pro kreslení plošných výkresů a modelování objektů a dějů reálného světa. Pokročilejší řeší výpočty, analýzy a řízení systémů (výroby, zařízení).

Blízkým příbuzným je také oblast počítačových vizualizací, protože virtuální 3D návrhy jsou často klientům prezentovány ve formě fotorealistických vizualizací.

Rozdělení CAD systémů [\[editovat \]](#) [\[editovat zdroj \]](#)

- **obecné** CAD systémy
  - 2D
  - 3D
    - objemové
    - povrchové
- **specializované** CAD systémy
  - strojírenství – **CAM** (computer-aided manufacturing) **CAE** (computer-aided engineering)
  - stavebnictví a architektura – **AEC** (Architecture-Engineering-Construction), **BIM** (Building Information Model), **CAAD** (Computer-aided architectural design)
  - potrubní systémy a technické zařízení budov
  - liniové a dopravní stavby
  - správa nemovitostí – **FM** (Facility Management)
  - elektrotechnika – **PCB** (Printed Circuit Boards), **EDA** (Electronic design automation)
  - územní plánování a geografie – **GIS** (Geographic Information Systems)

CAD Computer Aided Design

- Pracovní postup, kdy **návrh** výrobku je tvořen pouze za **pomocí počítače**.
- Proč zrovna stomatologie?
  - Nutnost produkce drobných a vysoce přesných výrobků (protetika, konzervační, ortodoncie)
  - Nutnost plánování léčebných postupů a predikce jejich výsledků (maxilofaciální chirurgie, implantologie, ortodoncie) → transfer požadovaného výsledku do operačního pole (maxilofaciální chirurgie a implantologie)
- Proč až teď?
  - CBCT (1996)
  - Mechanický sken modelu (2001)
  - Optický sken (2008)

CAD Computer Aided Design

- Protetika
  - Korunky a můstky
  - Částečné snímatelné náhrady (skelety)
  - Totální náhrady (zatím ne)
  - Protetika na implatáty

Protetika

Korunky a můstky

- Broušení
- Otisk
- Výroba pracovního modelu modelu
- Výroba voskového předtvaru kapny nebo náhrady
- Odlévání kapny/fasetování
- Výroba z jednoho materiálu (plasty, presovaná keramika, etc.)

Částečné snímatelné náhrady (skelety)

- Otisk v konfekční lžici
- Výroba individuální lžice
- Otisk v individuální lžici
- Výroba pracovního modelu
- Dublování → výroba licího modelu
- Výroba voskového předtvaru → zatmelení → odlití
- Výroba baze, zakomponování zubů
- + rekonstrukce MČV a zkoušky

Ortodoncie

- Výroba snímatelných ortodontických aparátů
- Výroba speciálních fixních aparátů
- Výroba šablon pro nepřímé lepení (plánování léčby - Insignia)
- Výroba alignerů (a.k.a. neviditelná rovátka – Invisalign)

Implantologie

- Plánování pozice zavedení implantátů
- Výroba vrtacích šablon
- Výroba provizorních korunek

Obojí najednou → provizorium je předáno těsně po implantaci („teeth in the hour“)

Zuby za 6 hodin

A. Šimůnek¹, T. Vosáhlo², D. Kopecká¹, T. Brázda¹, M. Sobotka¹, D. Dufková¹

Implantologie Journal 8/2006

Autoři popisují vlastní modifikaci fixní náhrady dolního zubního oblouku pomocí implantátů Impladent (Lasak s.r.o., Praha). Provizorní fixní můstek vyrábějí z dolní totální protézy a fixují jej do úst prostřednictvím otiskovacích kapen. Pacient může ihned přijímat běžnou potravu. Za šest týdnů je provizorní můstek nahrazen klasickým Brånemarkovým

na minimum. To se ukázalo, jako rozhodující moment pro překonání finanční bariéry^{2,3,4,5,6,7,8}. Koncept ošetření dostal komerční název „Zuby za 6 hodin“. Cílem předložené publikace je nový léčebný protokol popsat a s odstupem dvou a půl roku jej zhodnotit.

Konzervační zubní lékařství

- Zobrazování – re/endodoncie
  - Kořenový systém
    - Počty kanálků
    - Resorbce
      - Vnitřní
      - Zevní
  - Periapikální prostor
  - Kvalita stávajícího endodontického ošetření
  - Šablona zubu při transplantacích

Konzervační zubní lékařství/protetika

- Nepřímo zhotovené výplně – inlaye
- Fasety

Maxilofaciální chirurgie

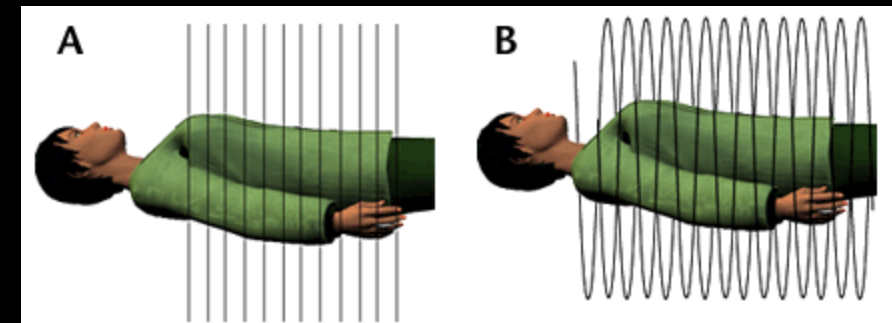
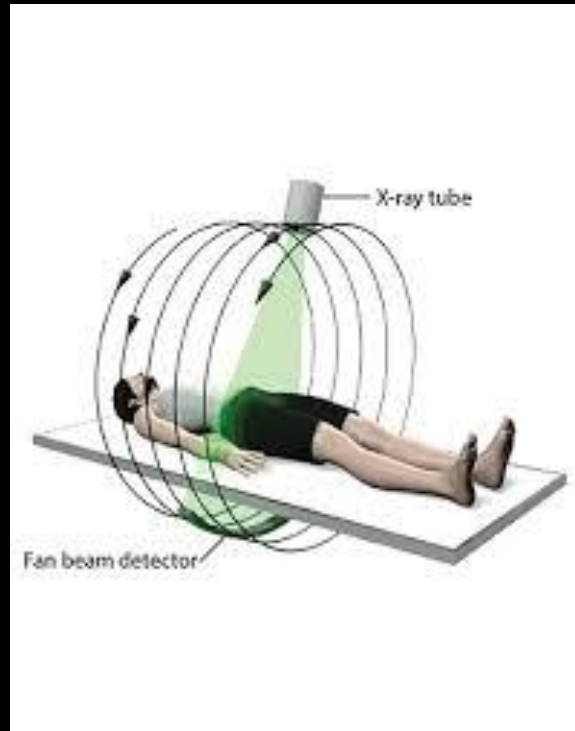
- Zobrazování tvrdých tkání (nejlépe CBCT nebo MDCT [Multi Detector Computed Tomography])
  - 3. moláry a jejich patologie (cysty, patologické fraktury etc.)
  - Traumatologie
  - Onkologie – tumory v kosti
  - Rekonstrukční chirurgie
    - Primární
    - Poresekční
    - posttraumatická
  - Ortognátní chirurgie

Co k tomu potřebujeme?

- Tvrdé tkáně
    - MDCT
    - CBCT
    - MRI?
    - Zuby
      - Intraorální skeny
      - Skeny sádrových modelů
- } přeložení s CBCT

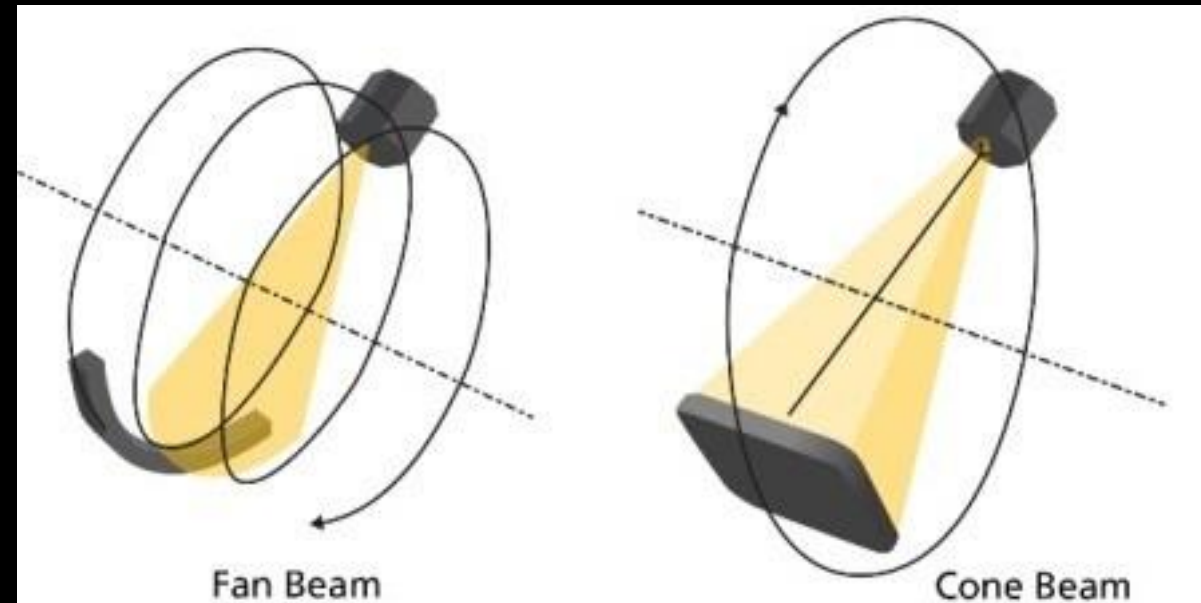
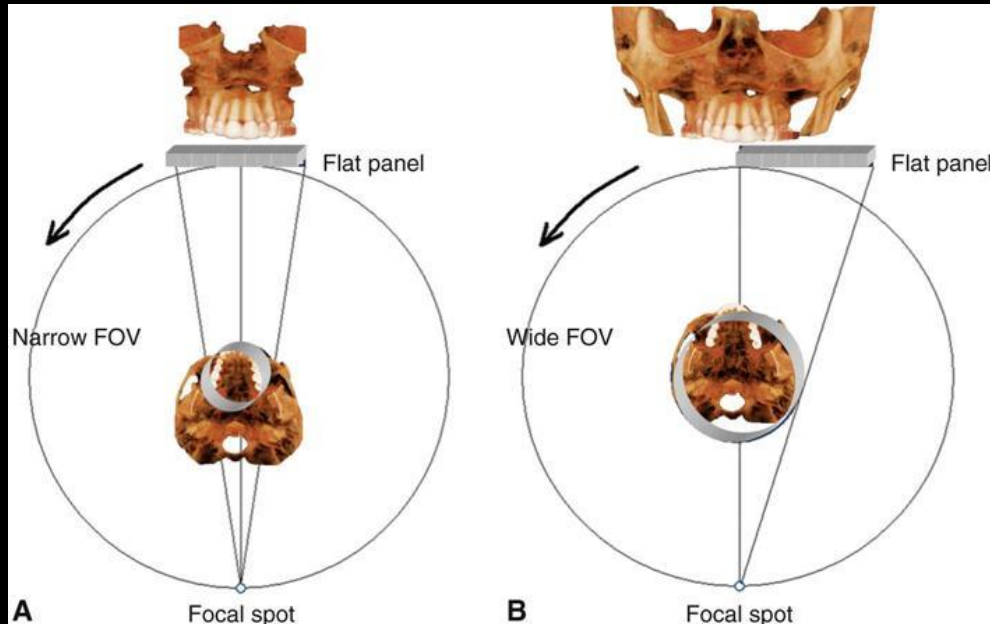
MDCT (Multi-Detector Computed Tomography)

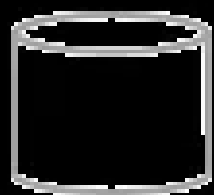
- „CT v nemocnici“
- Sir. Godfrey Newbold Hounsfield (1971)
- Buď planární (A) nebo spirální (B)
- Fan beam CT

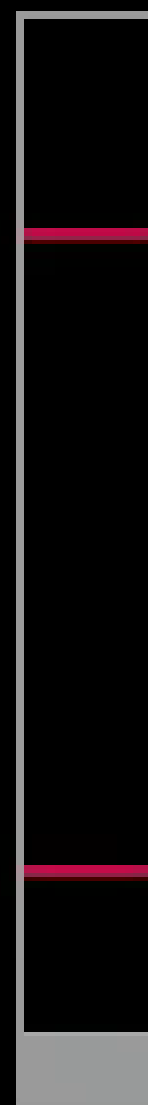
CBCT (Cone Beam Computed Itomography)

- 1996 v Itálii - Attilio Tacconi, Piero Mozzo, Daniele Godi and Giordano Ronca
- Primárně dentální využití, lze využít i v jiných oborech
- Velký detektor a kónický paprsek
- Omezené zobrazení (FOV – Field of View)

Ø 2x2cm

PAN

Srovnání

MDCT

- Větší radiační zátěž
- Neomezená velikost zobrazení
- Vhodnější pro zobrazení měkkých tkání, tvrdé tkáně zobrazí dobře

CBCT

- Menší radiační zátěž
- Omezené FOV
- Dobré zobrazení tvrdých tkání, ale špatné zobrazení měkkých tkán
- Artefakty z kovového materiálu v oblasti zájmu

DICOM (Digital Imaging and Communications in Medicine)

- Univerzální mezinárodní formát obrazu pro RTG snímky i CT
- Obsahuje informace i o pacientovi, druhu vyšetření podaném kontrastu, naklonění zobrazení apod.
- sdílení mezi nemocnicemi pomocí systému PACS (picture archiving and communication systém)
- CT i CBCT (výstup většinou vypálen na CD, v datovém adresáři jsou soubory *.dcm, které jsou zpracovatelné nebo soubor dicomdir, který všechny tyto soubory sdružuje)

Skenery

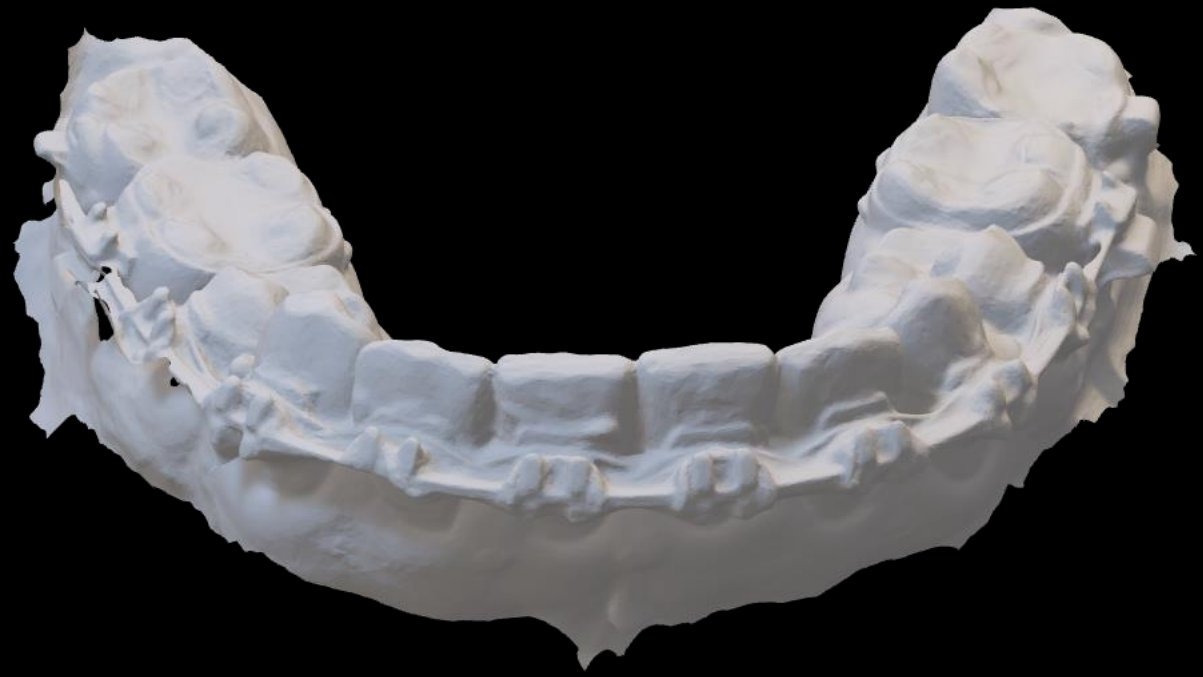
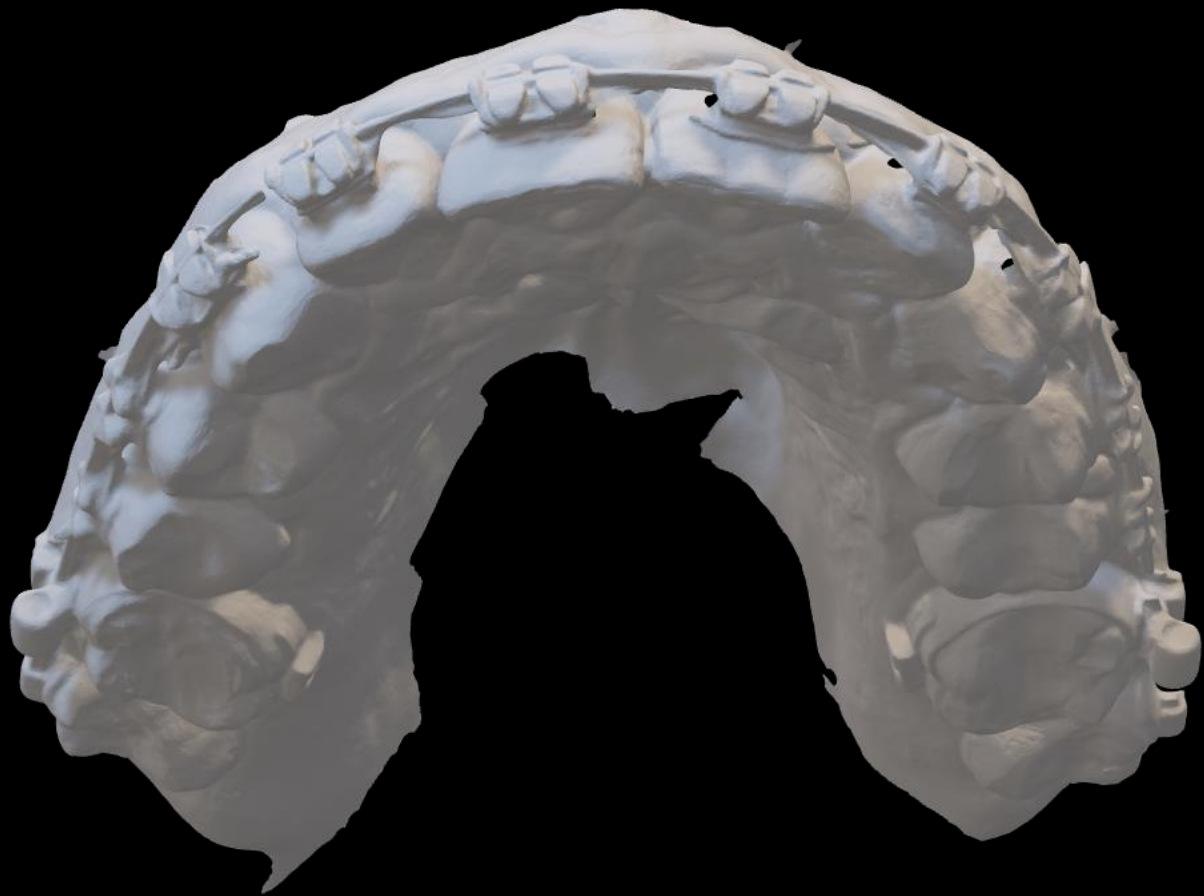
- Mechanické
- Optické 1. generace (prášek)
- Optické 2. generace (zlatý standard)
- Table top (skenery modelů)
- Intraorální

Intraorální skenery

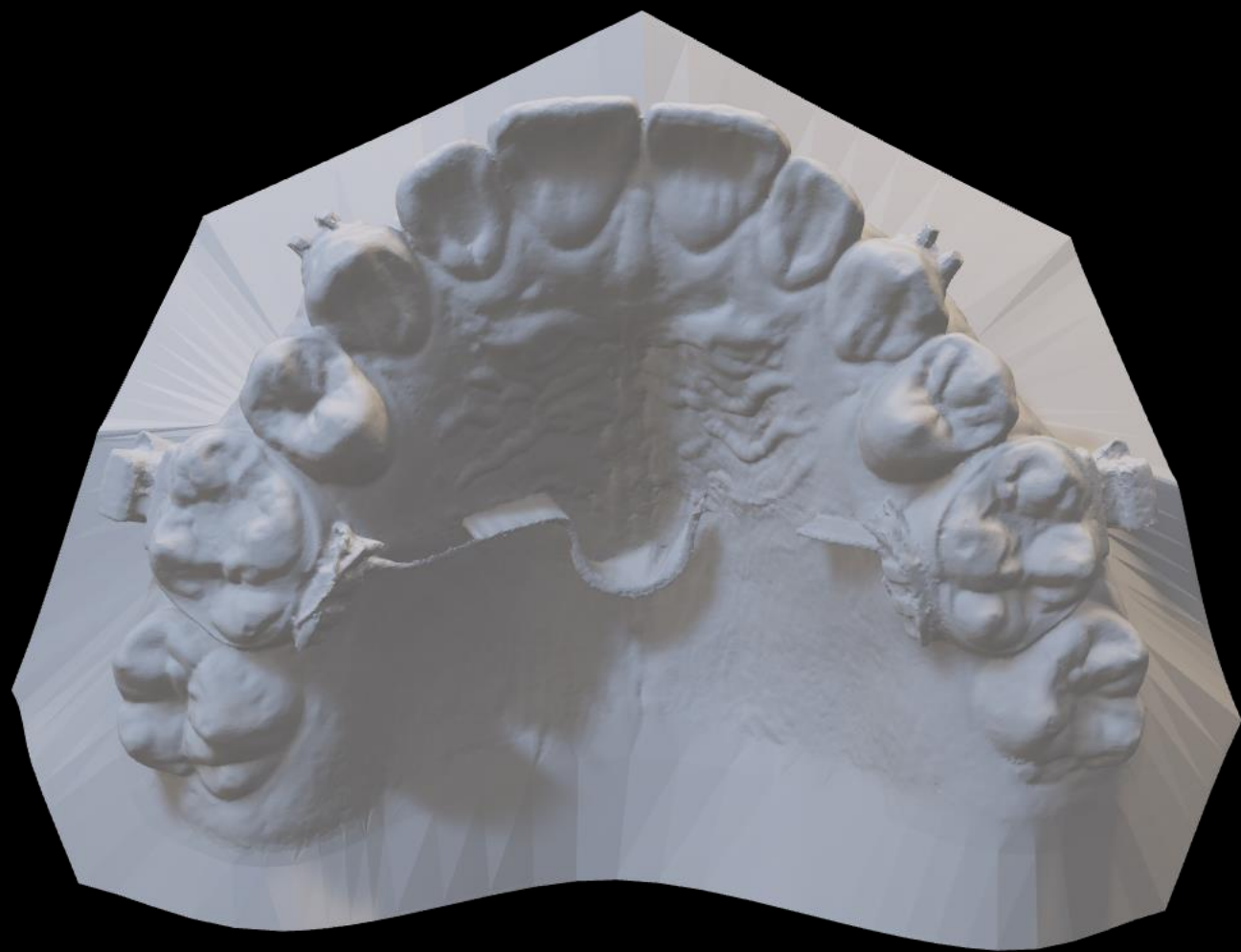
- Komerčně snadno dostupné
- Kritéria pro výběr:
  - Rychlost skenování – jakou frekvencí skener zachycuje obraz (čím rychlejší, tím lepší)
  - Velikost hlavy skeneru – čím menší tím lepší
  - Snadnost použití – subjektivní
- Výbava
  - Dotyková obrazovka
  - Bezpráškový skener
  - Dálkové ovládání
  - Barevné snímání
  - Možnost výběru barvy ze skenu (pro protetiku)

3shape

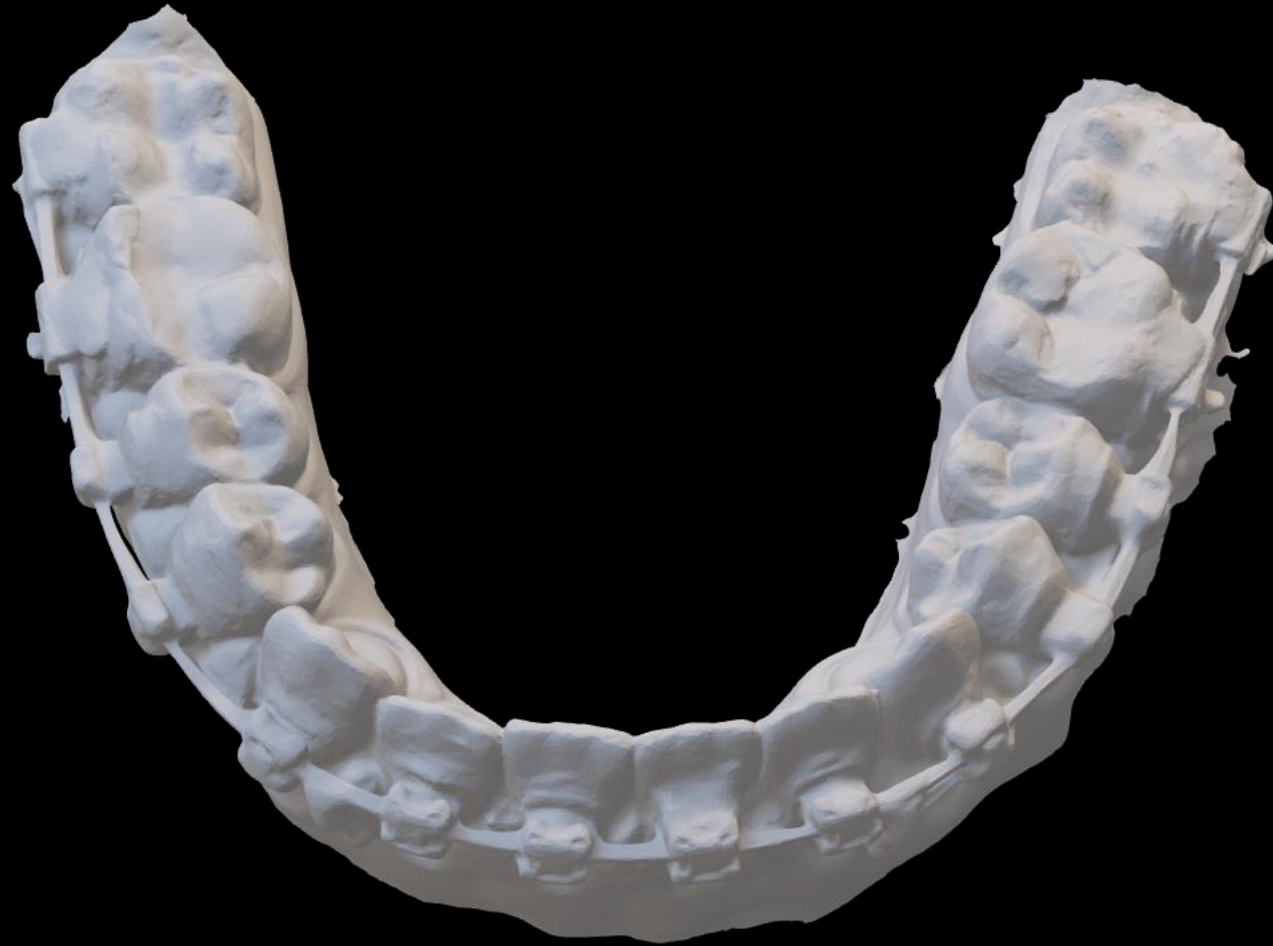

Srovnání skenerů

3 shape

- Největší rychlost
- Nejmenší
- Snadný

iTerro

- Menší rychlost
- Velká
- Nejsložitější

Carestream

- Menší rychlost
- Menší
- Méně snadný

Součástí i některých CAD/CAM systémů

- Např. CERIC

Skenování na protetiku na implantáty

3shape

Ostatní

- Dokumentační skeny
- Skeny pro analýzu
- Skeny pro ortodoncii/maxilofaciální chirurgii

Skenování plně nahradit
otiskování s absolutní přesností

CAD software

- CEREC
- 3shape – Dental, Implant studio, Orthoanalyzer
- Dolphin Imaging plánování ortognátní operací
- NemoTech – DSD (Digital Smile Design)

Workflow

- Cerec video
- Dolphin video
- OrthoAnalyzer (video/obrázky)

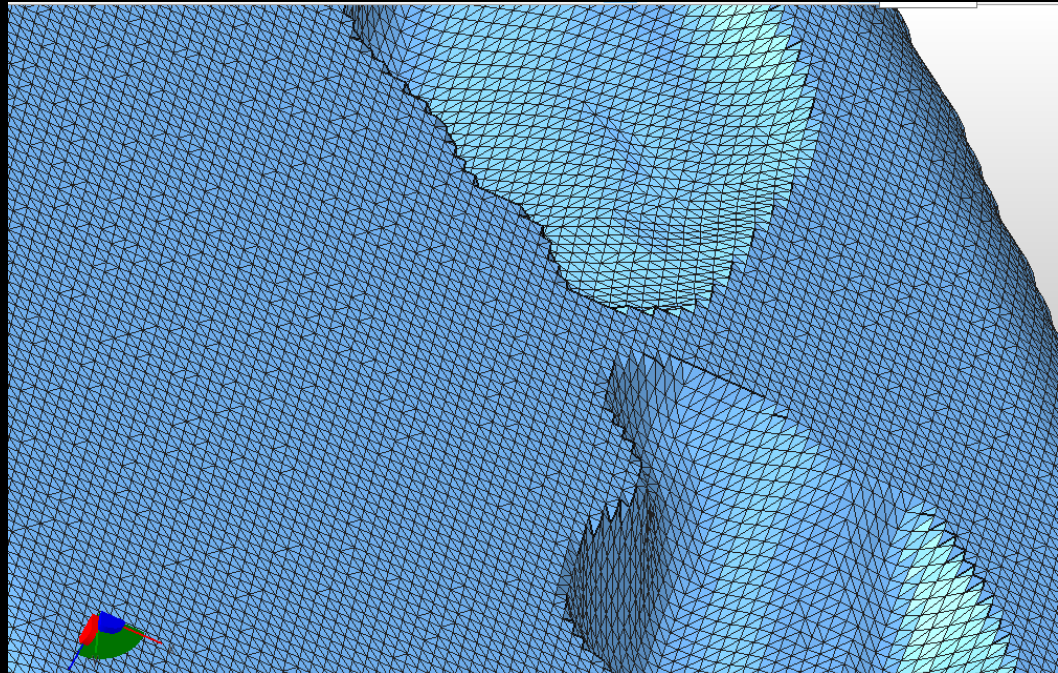

3shape workflow

Výstupy pro CAM (Computer Aided Manufacturing)

- Otevřený systém
  - Soubor *.stl (apod. *.obj,...)
  - soubor popisuje syrový, nestrukturovaný triangulovaný povrch pomocí jednotkových normálových vektorů a vrcholů (uspořádaných podle pravidla pravé ruky)
- Uzavřený systém (nelze exportovat univerzální formát, spolupracuje pouze se softwarem a CAM řešením stejného výrobce)
  - Dříve Cerec
  - LAVA

„3D technologie“ ve stomatologii

Computer Aided Manufacturing/Milling (CAM)

„3D technologie“ ve stomatologii

- CAD/CAM (**C**omputer **A**ided **D**esign/**C**omputer **A**ided **M**anufacturing/**M**illing)
- CBCT (**C**one **B**eam **C**omputed **T**omography)
- 3D skenery

Computer aided manufacturing

Computer-aided manufacturing (nebo **Computer Aided Manufacturing**, zkráceně **CAM**, **česky** **Počítačová podpora obrábění**) je použití počítačového **software** pro **programování** výrobních **CNC strojů**. CAM software, při znalosti konkrétního soustruhu a technologie obrábění, je schopen navrhnout dráhy nástroje při soustružení, popřípadě další aspekty výroby, v ideálním případě tak, aby současně byla výroba co nejefektivnější, tedy měla co nejmenší energetický a materiální vstup a průmyslový odpad při co nejvyšší produkci.

Obsah [skrýt]

- 1 [Historie](#)
- 2 [Představitelé](#)
- 3 [Odkazy](#)
  - 3.1 [Reference](#)
  - 3.2 [Související články](#)
  - 3.3 [Externí odkazy](#)

pětiosé obráběcí centrum

Historie [[editovat](#) | [editovat zdroj](#)]

Jako první začaly CAM systémy používat velké společnosti podnikající v leteckém a automobilovém průmyslu, například systém UNISURF, vyvinutý **Renaultem** roku **1971** pro návrh a výrobu **karoserií**.

Tato část článku je příliš stručná nebo postrádá důležité informace. Pomozte Wikipedii tím, že ji vhodně rozšíříte.

Představitelé [[editovat](#) | [editovat zdroj](#)]

Mezi nejznámější CAM systémy patří:

- **Alphacam**,
- Autodesk CAM 360,
- **CAM ESPRIT**,
- Catia (CAD/CAM/CAE),
- EdgeCAM,
- GibbsCAM,
- HSMWorks,

CAD Computer Aided Manufacturing/Milling

- Pracovní postup, kdy výrobek je vyroben počítačem řízeným zařízením, buďto frézou nebo 3D tiskárnou.
- Technologie subtrakční (**milling**) → CNC fréza
- Technologie aditivní (**manufacturing**) → 3D tiskárna

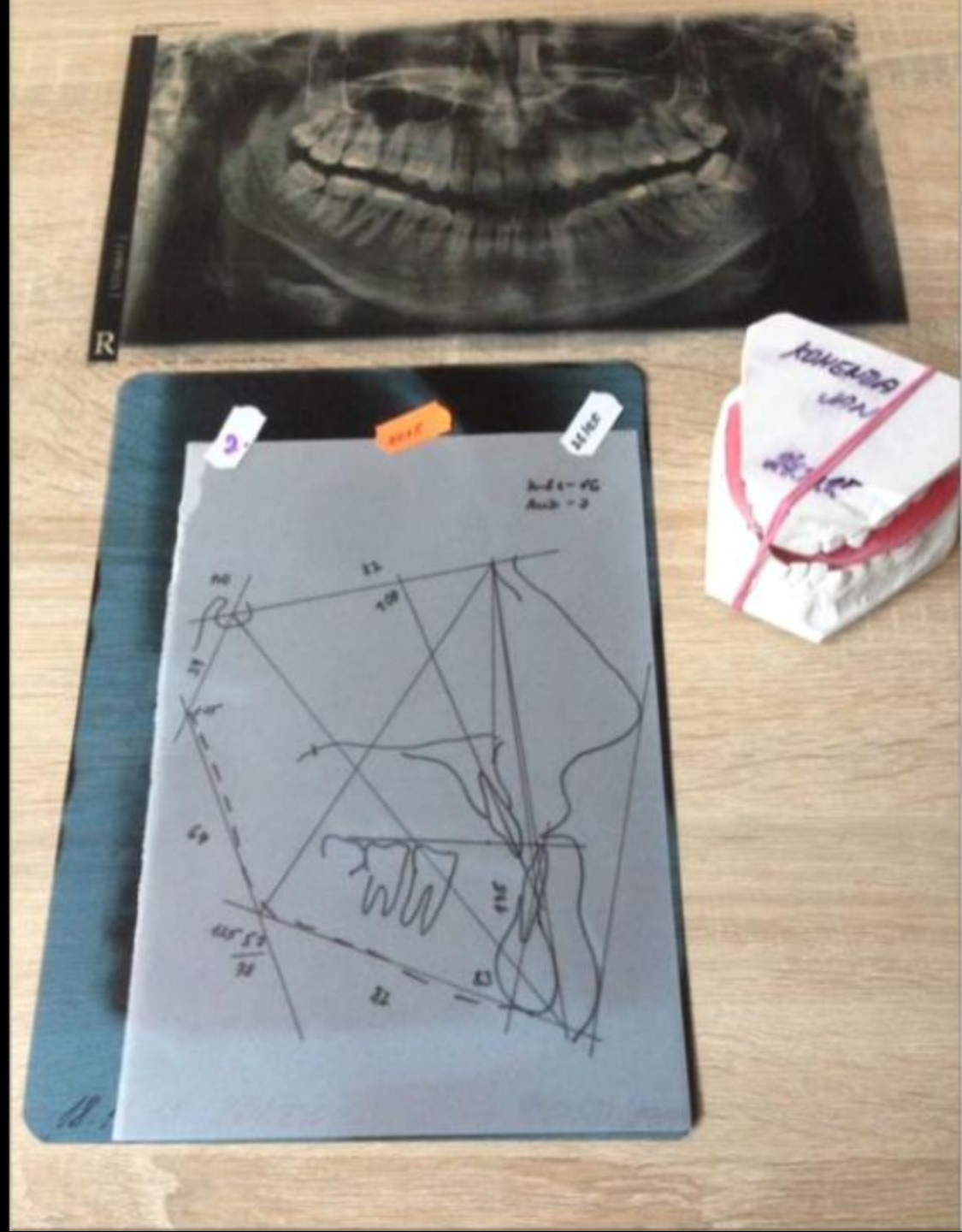
CAD Computer Aided Manufacturing

- 3D tiskárny

Plánování operace (dříve):

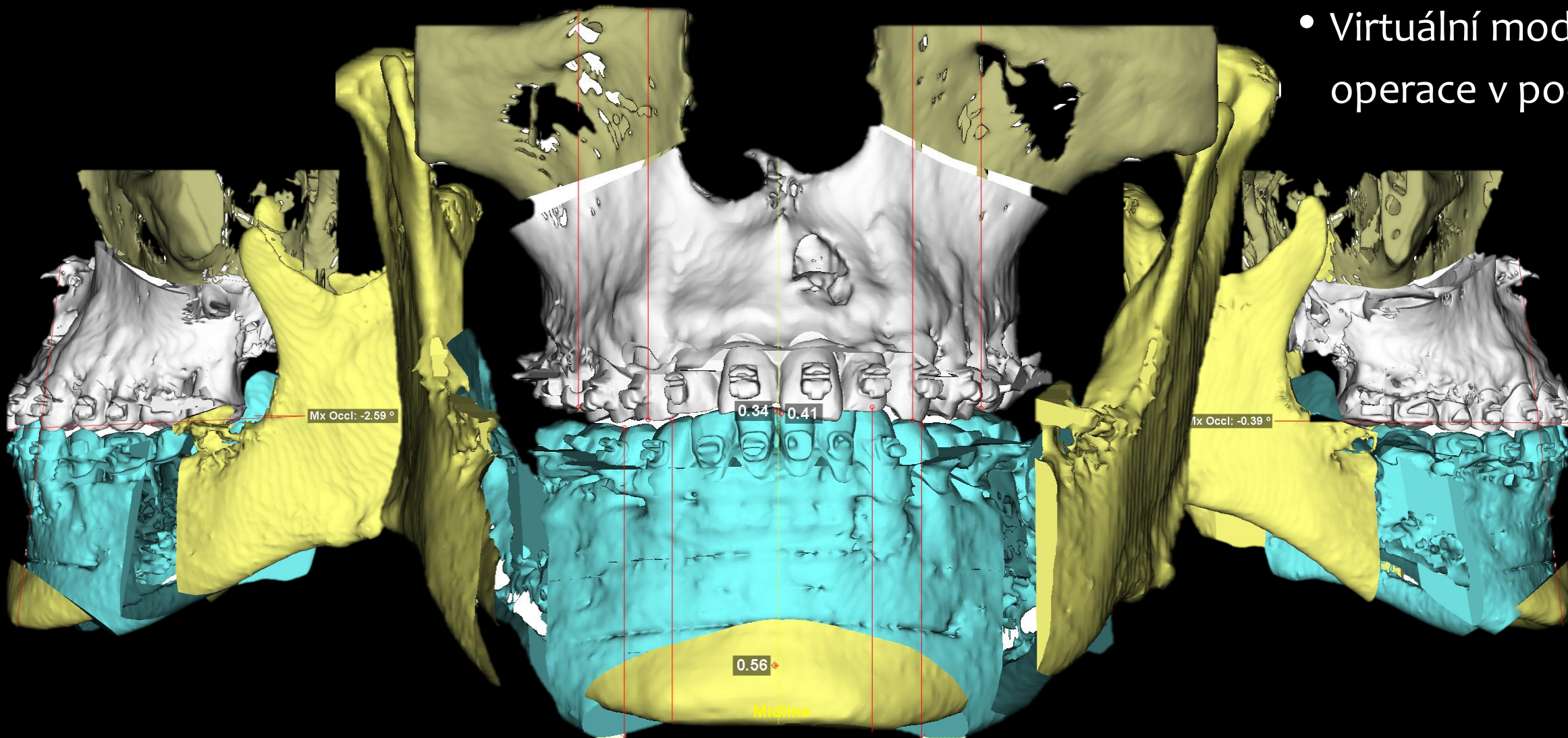
- Snímky na fóliích
- Acetátová průsvitka
- Sádrové modely

Plánování operace (nyní):

- CBCT
- Skeny modelů
- Virtuální modelová operace v počítači

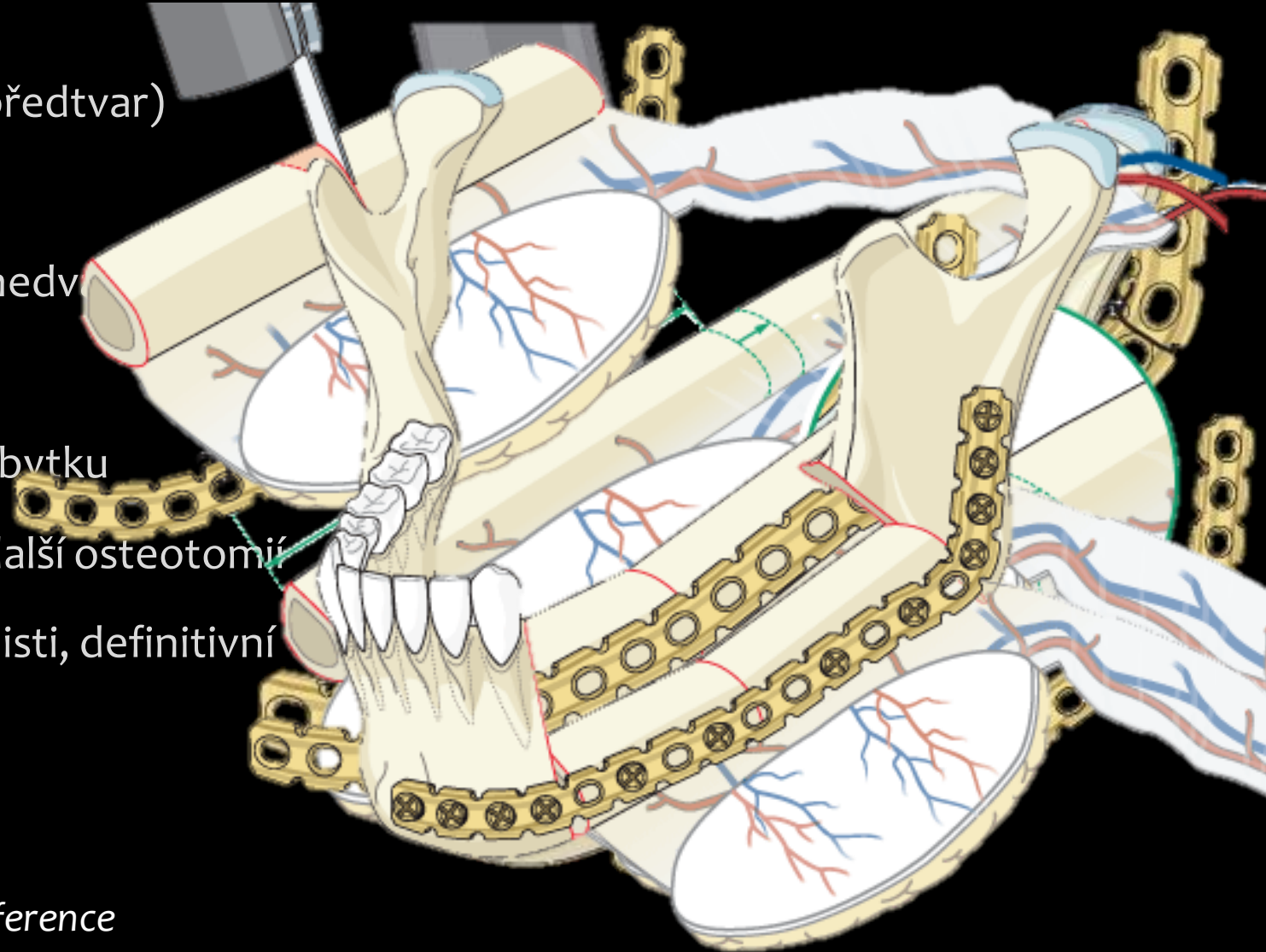

Rekonstrukční chirurgie

- Dříve pouze rekonstrukční dlahy přemostující defekt – únava materiálu a prasknutí
- Dnes náhrad vaskularizovaným štěpem – kost nahrazena kostí, defekt v měkkých tkání kůží nebo svalem
- Lopata kosti kyčelní, lýtková kost

Plánování rekonstrukce (1) metoda „z volné ruky“

- Stanovení rozsahu resekce
- Příprava dlahy (možno využít ohebný předtvar)
- Předvrtání otvorů
- Označení resekované oblasti na dlaze hedv
- Vlastní resekce čelisti
- Osteotomie štěpu ke dlaze v mírné přebvtku
- Adaptace štěpu ke dlaze s eventuelní další osteotomií
- Přenos štěpu do oblasti resekované čelisti, definitivní adaptace a fixace → ANASTOMÓZA

Kazuistika 1 - Předoperační situace

Obr. 1.: rozsah tumoru mezi cykly indukční chemoterapie

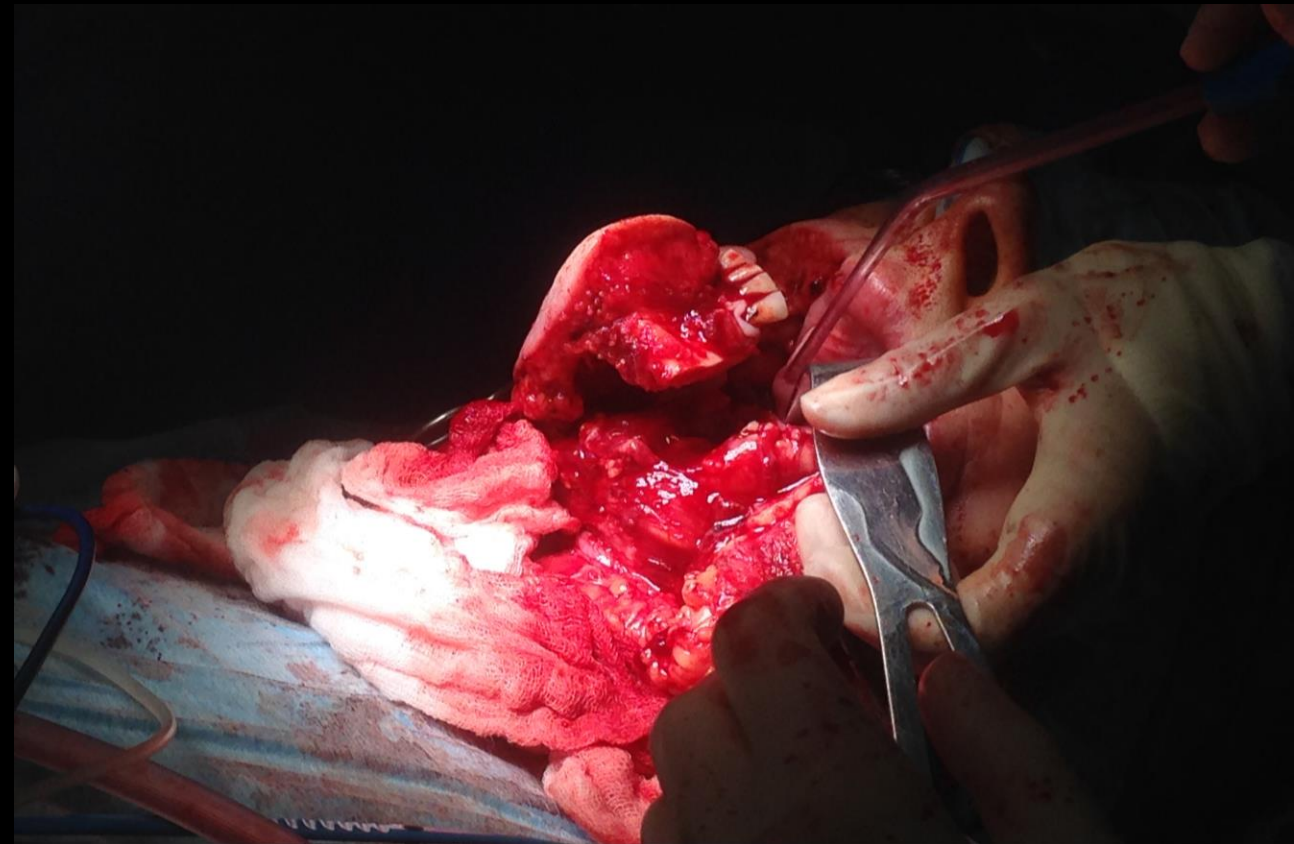

Obr. 2.: OPG s patrnou osteolýzou v oblasti alveolárního výběžku dolní čelisti vpravo v rozsahu zubů 42 – 45 (zuby 42, 43 a 45 byly extrahovány po podání 1. cyklu chemoterapie)

Kazuistika 1 - Resekční výkon

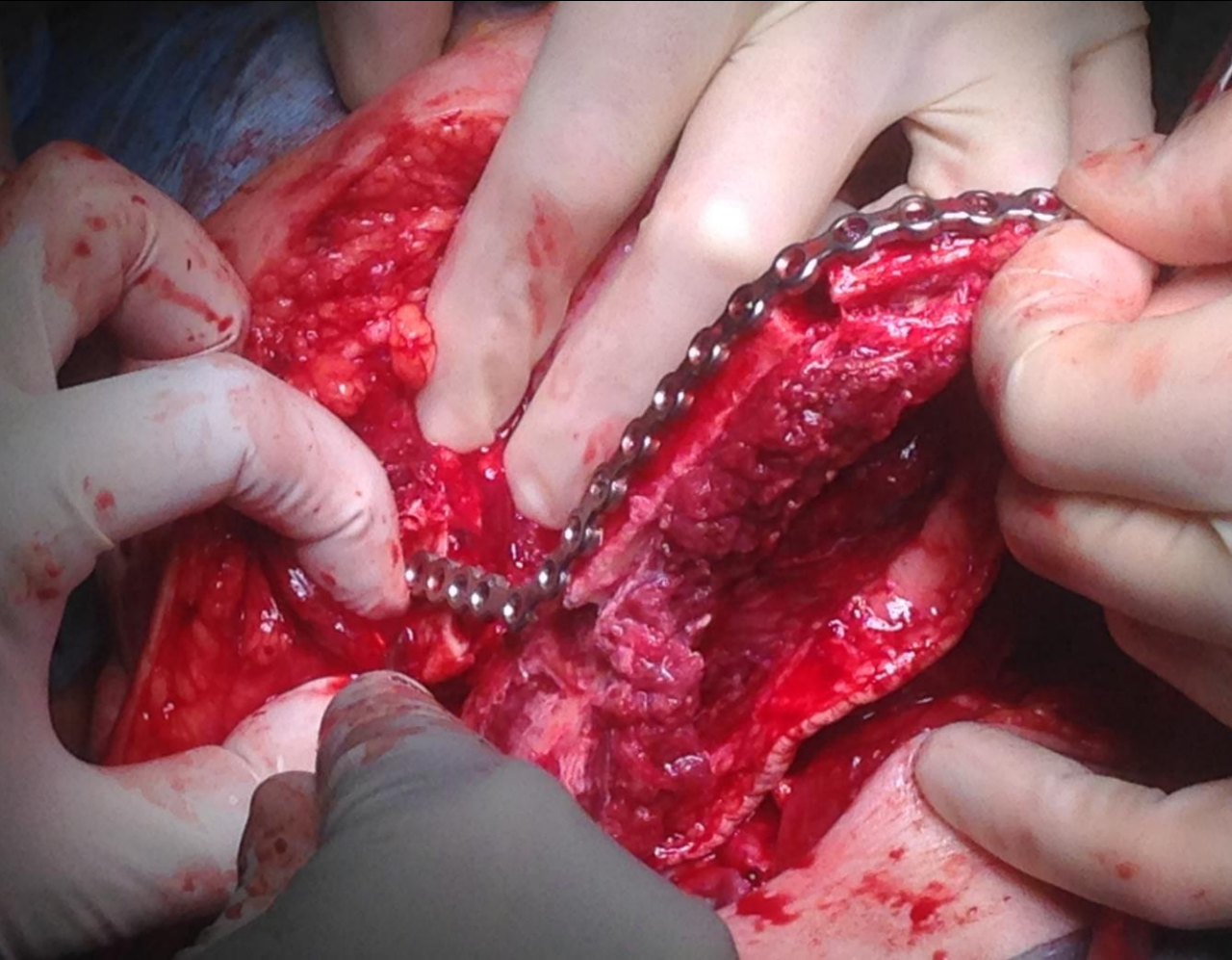
Obr. 3.: Stanovený rozsah resekce měkkých tkání...

Obr. 4.: ... spolu s pravostrannou hemiamndibulektomií.

Kazuistika 1 - Rekonstrukční výkon

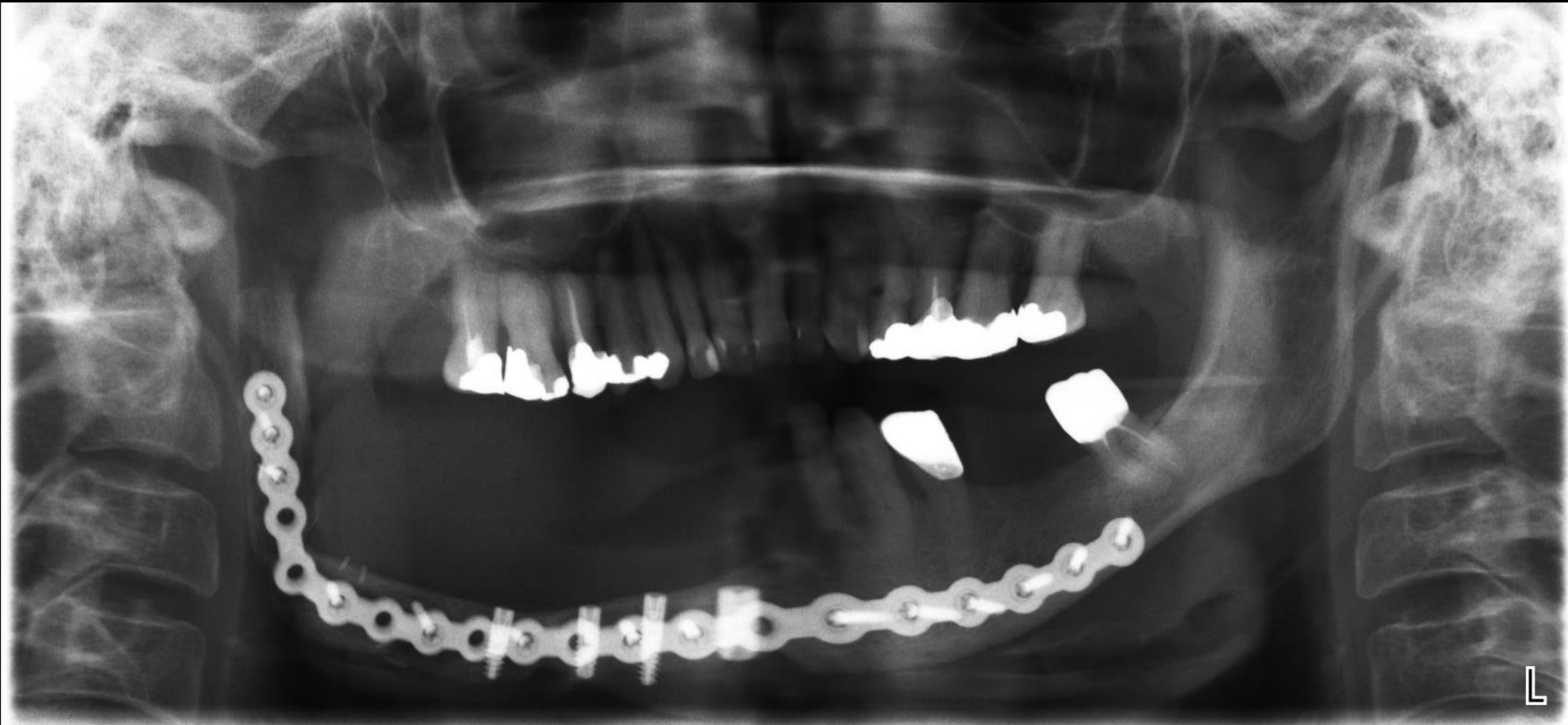

Obr. 5.: Štěp adaptovaný na dlahu a fixovaný k pahýlům dolní čelisti.

Obr. 6.: Situace po operaci.

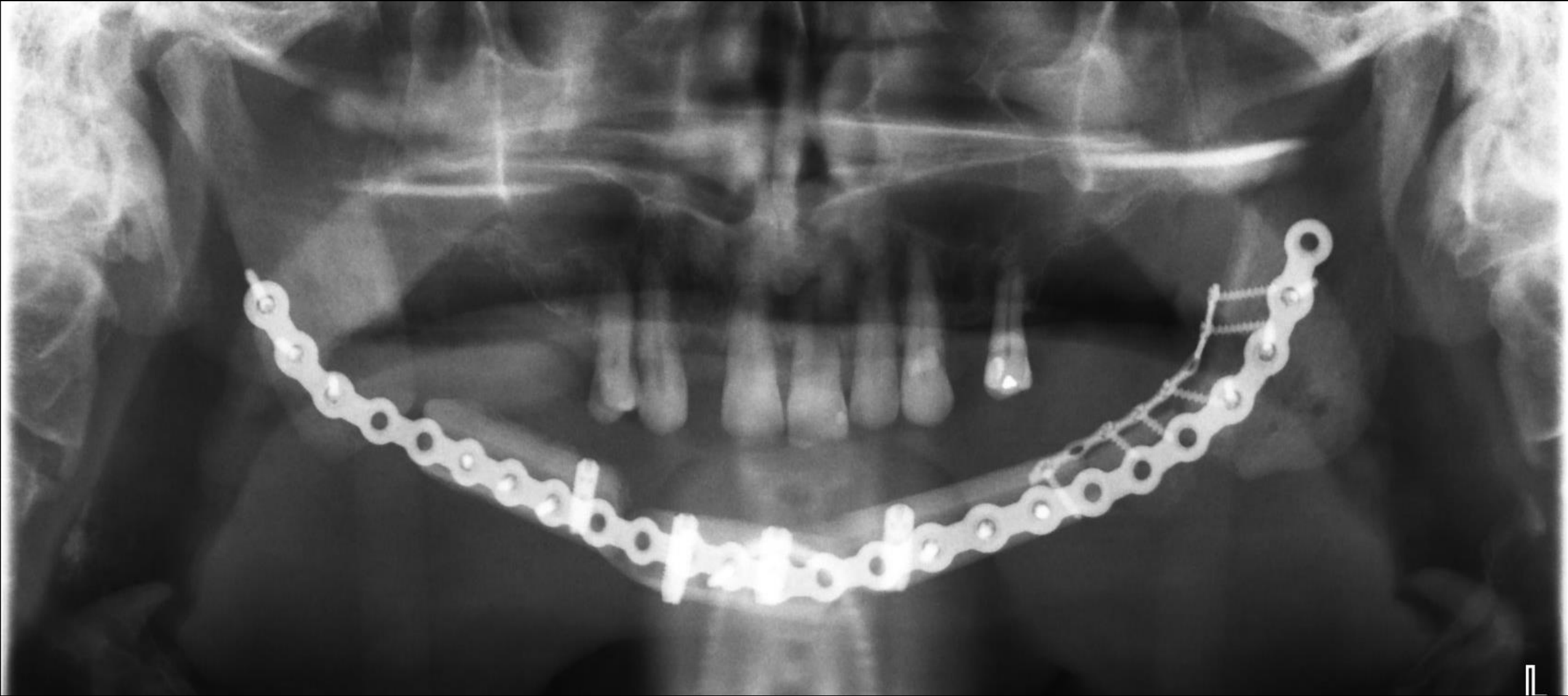
Case 1

Img. 1.: The overstretched right reconstructed mandibular angle.

Case 2

Img. 3.: Non-union. Need of bone grafting.

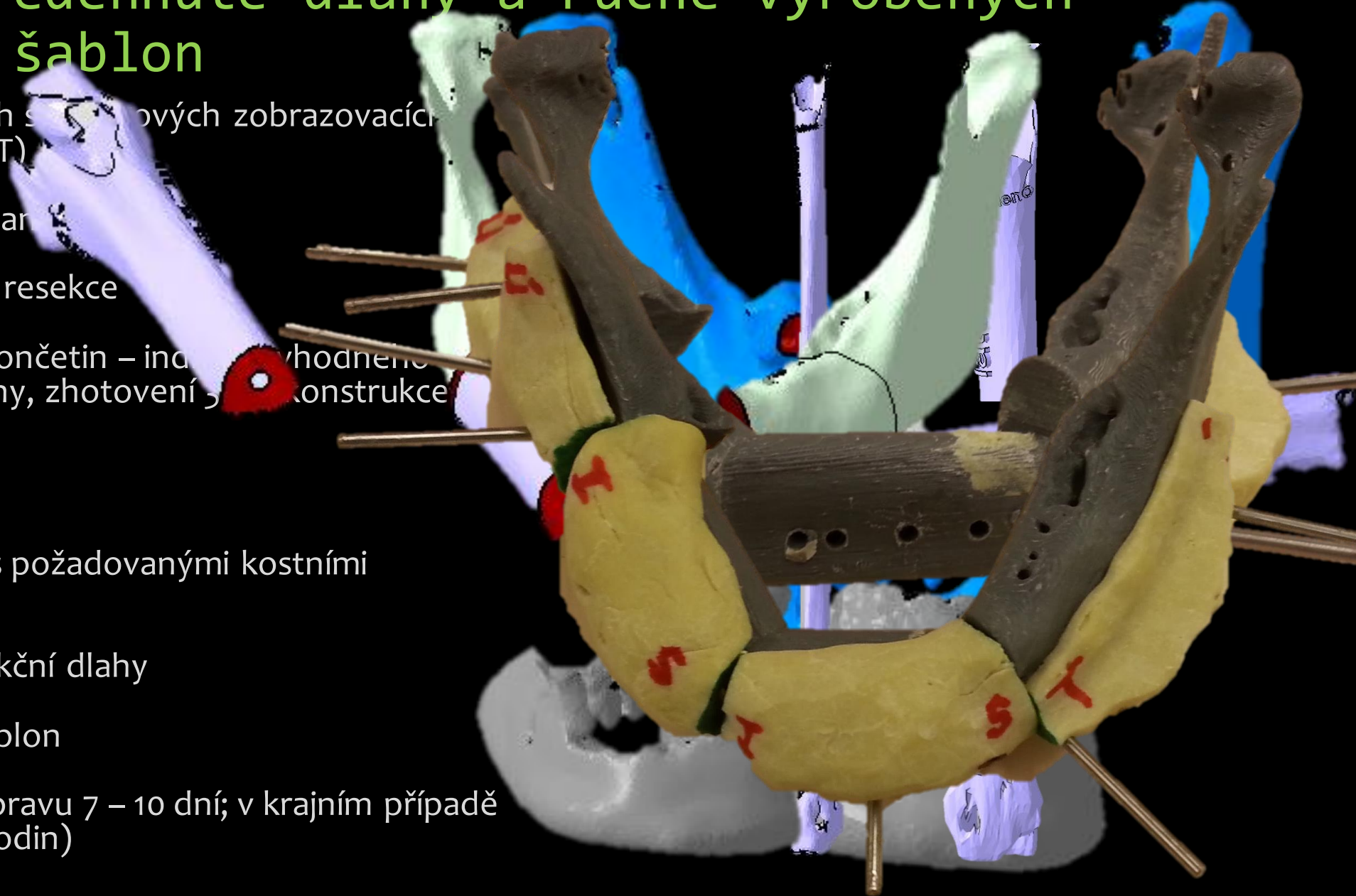

Plánování rekonstrukce (2) metoda předehtuté dlahy a ručně vyrobených řezacích šablon

- Na základě běžných srovnávacích zobrazovacích metod (většinou CT)
- 3D rekonstrukce marné
- Stanovení rozsahu resekce
- Angio CT dolních končetin – indikace vhodného laloku a výběr strany, zhotovení 3D rekonstrukce dárčovského místa
- Virtuální plánování
- 3D tisk modelu již s požadovanými kostními segmenty
- Příprava rekonstrukční dlahy
- Výroba řezacích šablon

(optimální čas na přípravu 7 – 10 dní; v krajním případě lze zvládnout za 10 hodin)

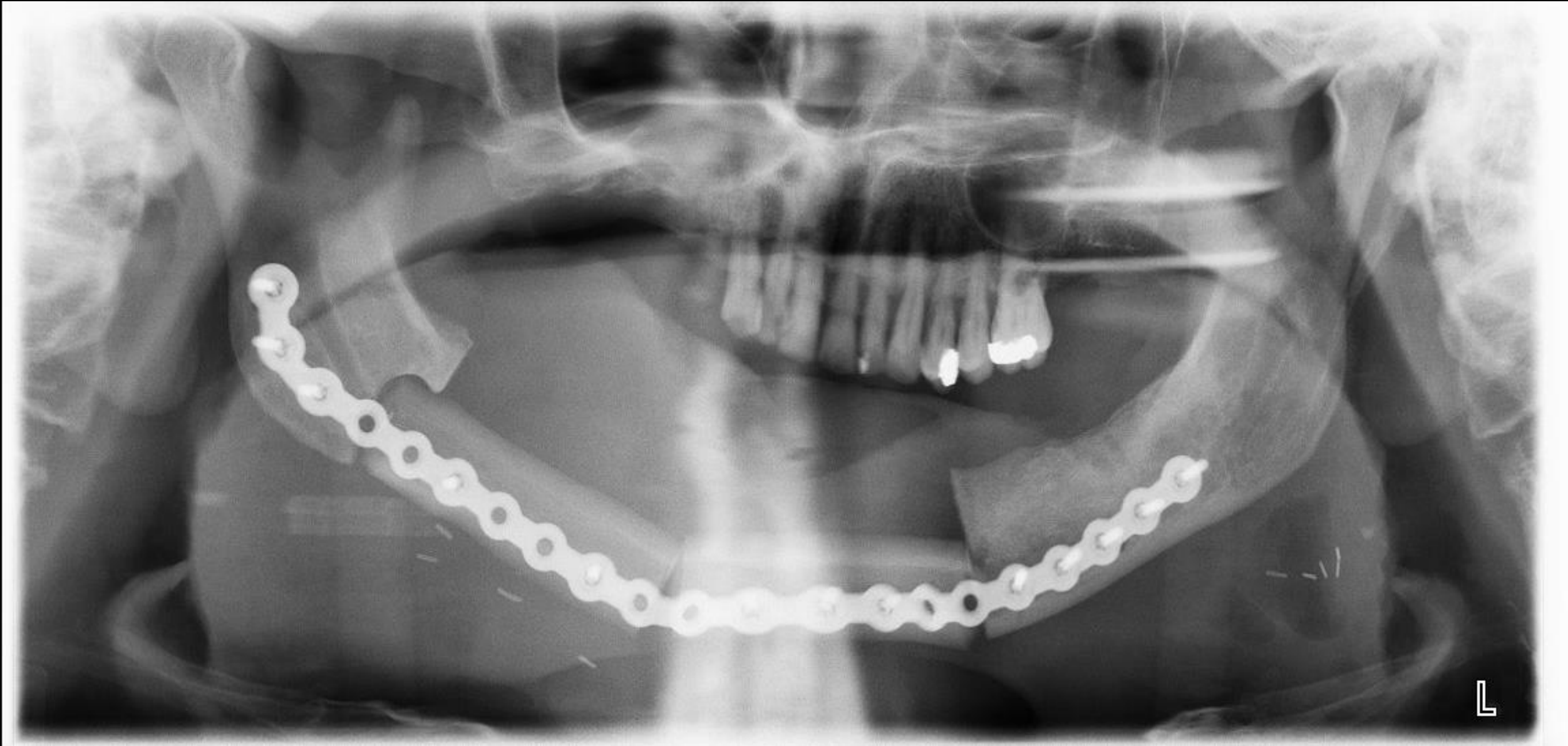
PRŘEDOPERAČNĚ

Operační výkon

- 2 operační týmy
- **TÝM 1:** Osteotomie na mandibule pomocí šablon – nejdříve jsou fixovány mini šroubky, poté jsou preparovány otvory pro šrouby rekonstrukční dlahy a provedeny osteotomie
- **TÝM 2:** Simultánně odebírá lalok, osteotomie kosti je provedena podobně, poté je štěp fixován k dlaze (vše stále při zachování cévního zásobení), po dokončení resekce a disekce na hlavě (a někdy po nutné přestávce pro operatéry) je stopka oddělena a přikročeno k adaptaci dlahy se štěpem (provedeny nutné minimální úpravy a fixace → **ANASTOMÓZA**)

Kazuistika 2

Plánování rekonstrukce (3)

metoda individuálně vyrobené dlahy a individuálně zhotovených řezacích šablon

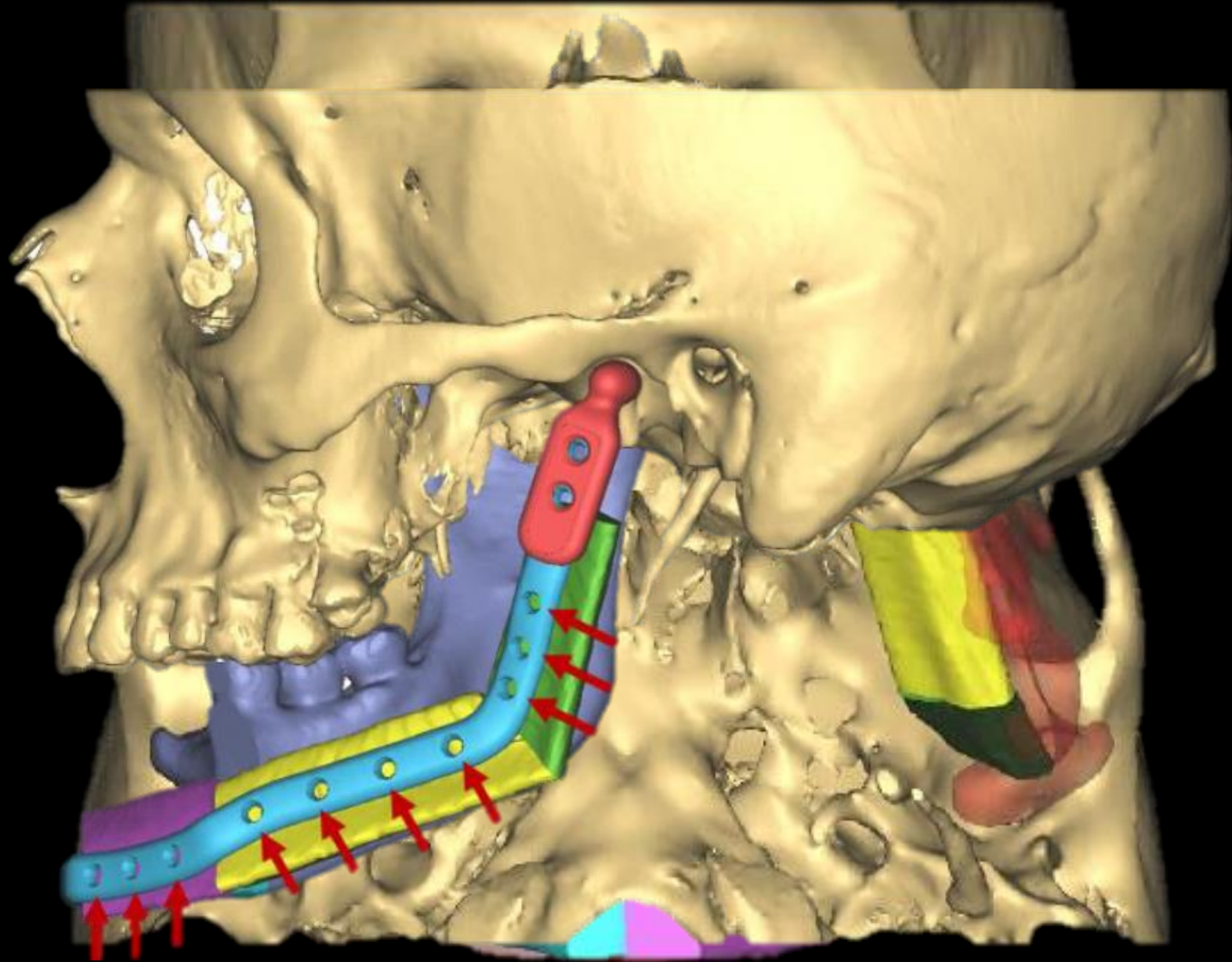
- Na základě běžných stagingových zobrazovacích metod (většinou CT) a zobrazovacích metod dárcovských míst (u nás výlučně angio CT dolních končetin)
- Kontrola kvality CT, zhotovení rekonstrukcí, segmentace (provádí klinický inženýr společnosti, která provádí plánování)
- Plánovací „sezení“ s klinickým inženýrem (vzdálené připojení k jeho počítači a chirurg diktuje své požadavky, které technik hned provádí, poté co je chirurg spokojen, plánování končí)
- Administrativní fáze a objednávka
- Výroba dlahy a šablon

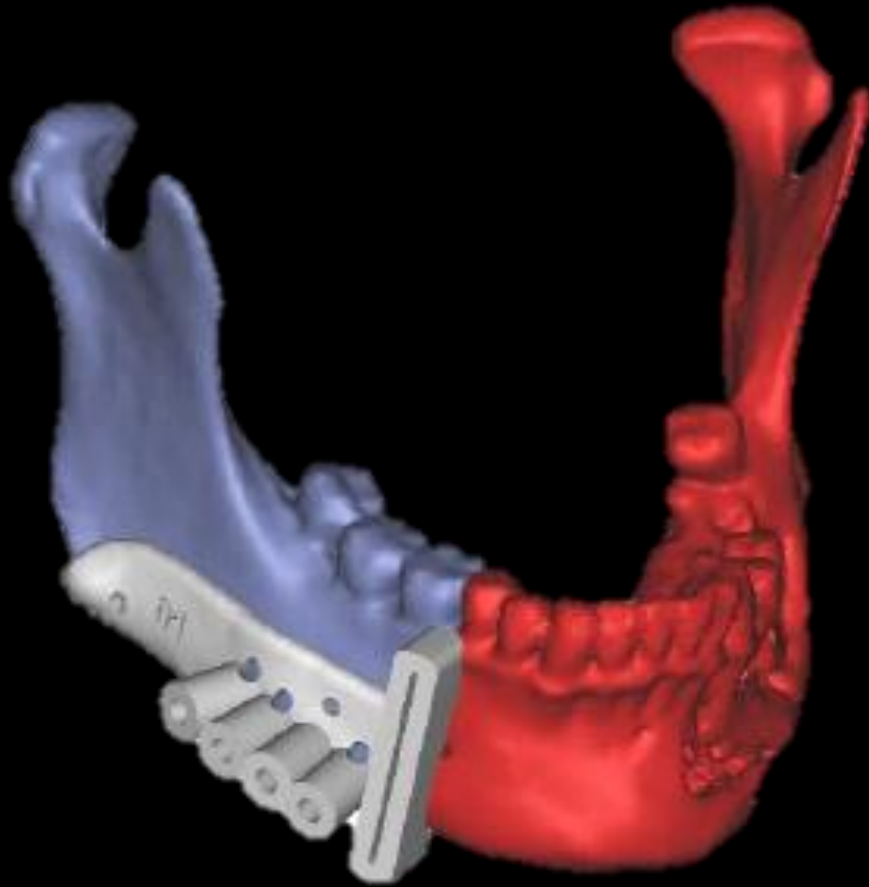
(dodání materiálu cca za 3 týdny, nejkratší interval byl 12 dnů)

Pracovní postup (1):

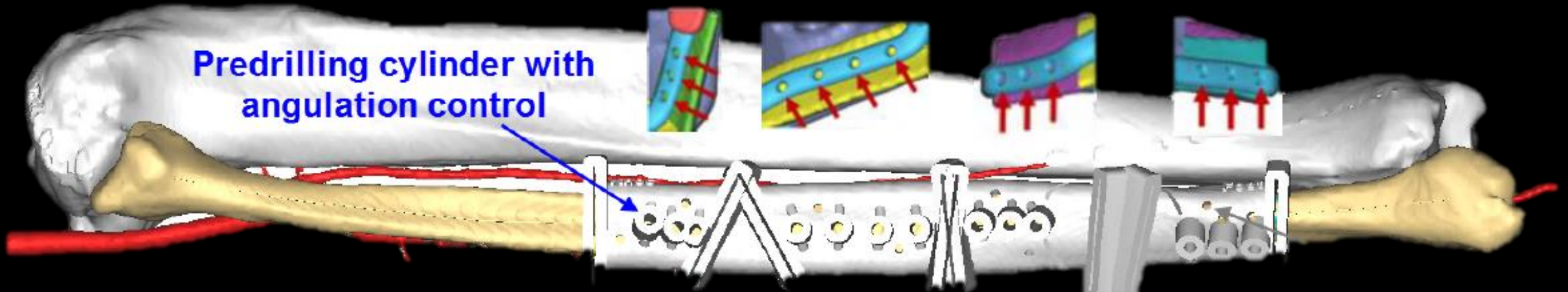
- Stanovení rozsahu resekce
- Naplánování fibulárních segmentů do požadovaného tvaru
- Naplánování průběhu individuální dlahy, defekt po exartikulaci TMK řešen konfekční kloubní hlavičkou, jež je v nabídce výrobce dlahy

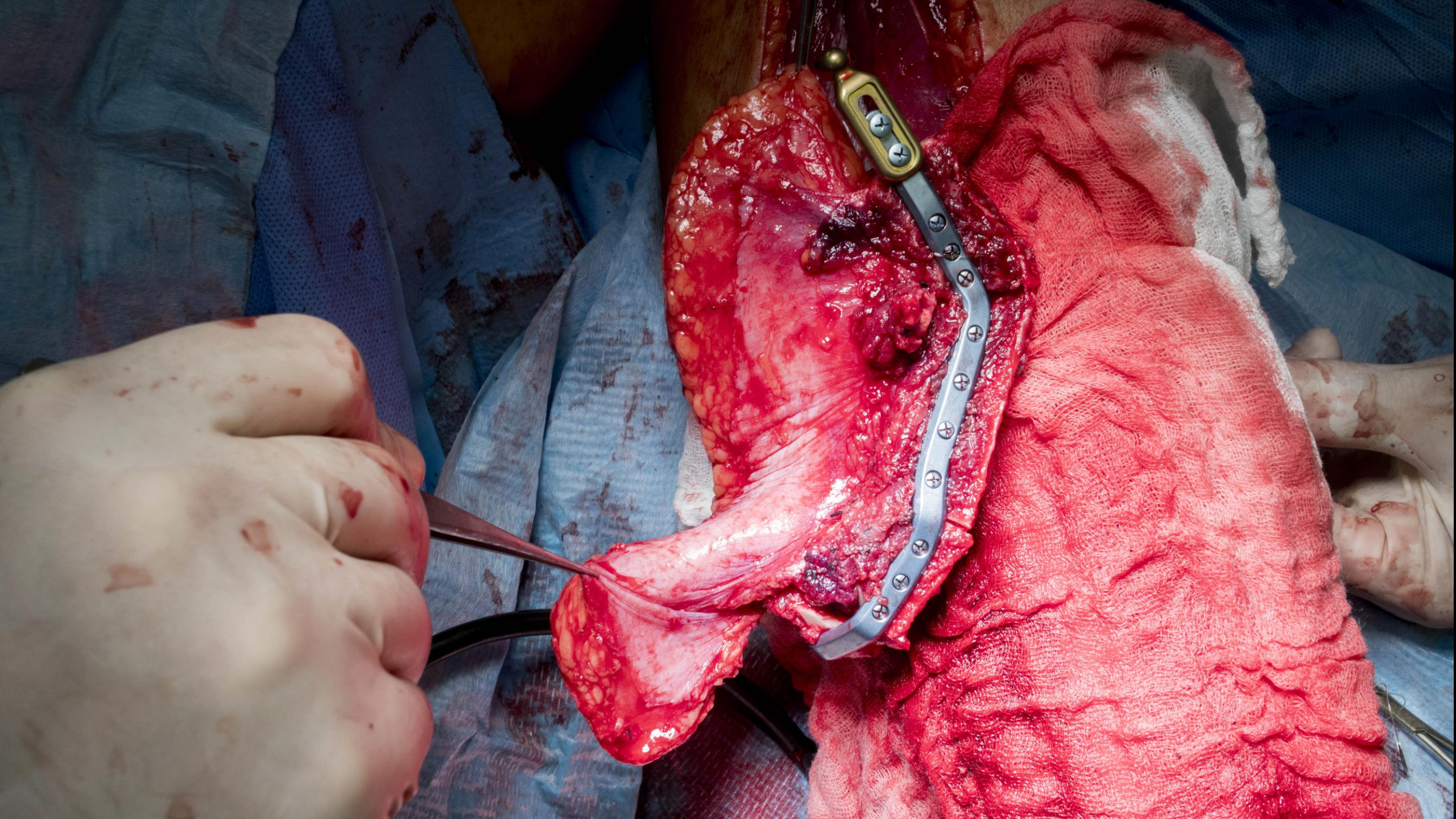

Pracovní postup (2):

- Návrh řezacích šablon na fibulu i na mandibulu

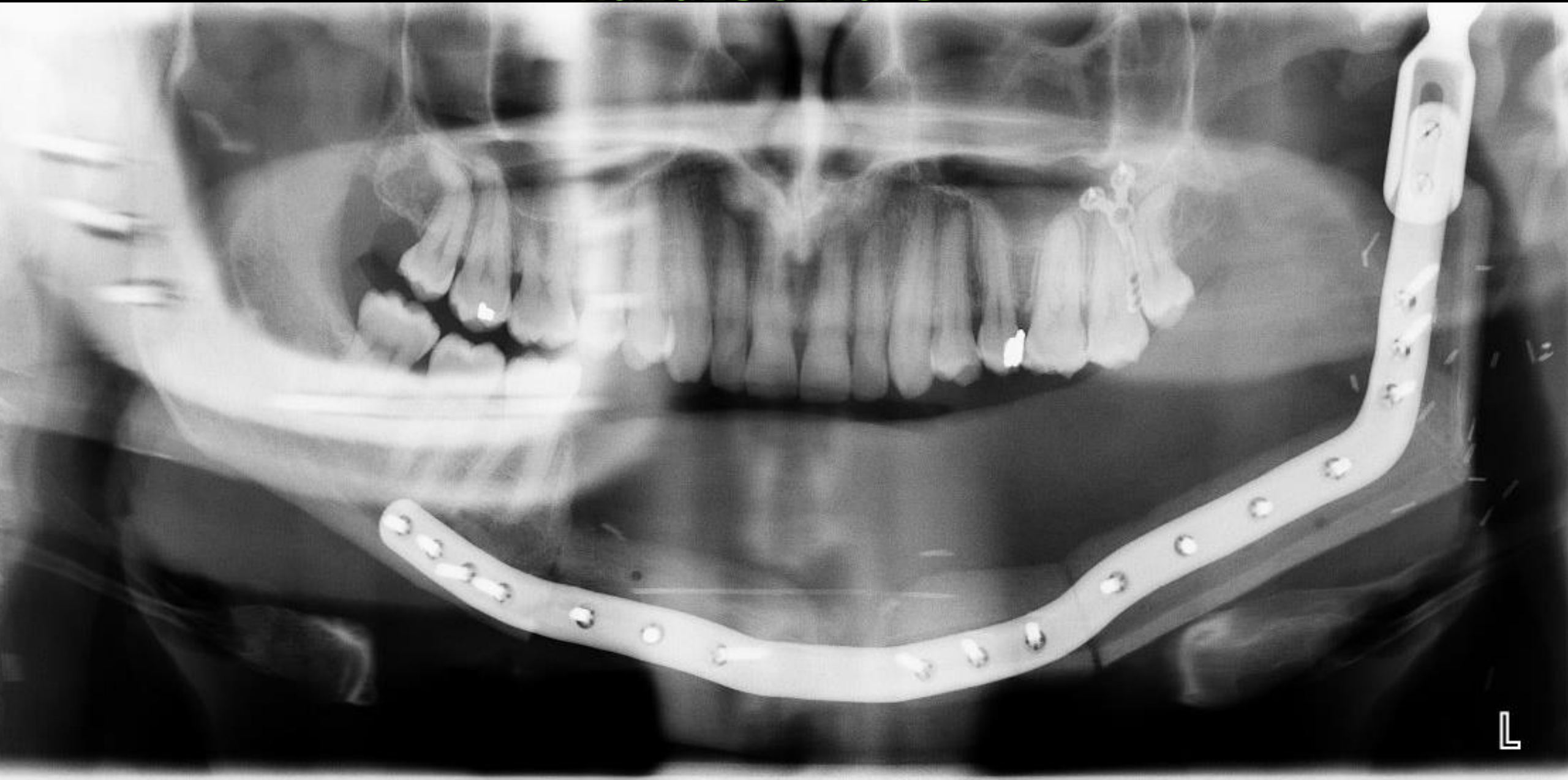

Přístup 2 týmů:

Kazuistika 3

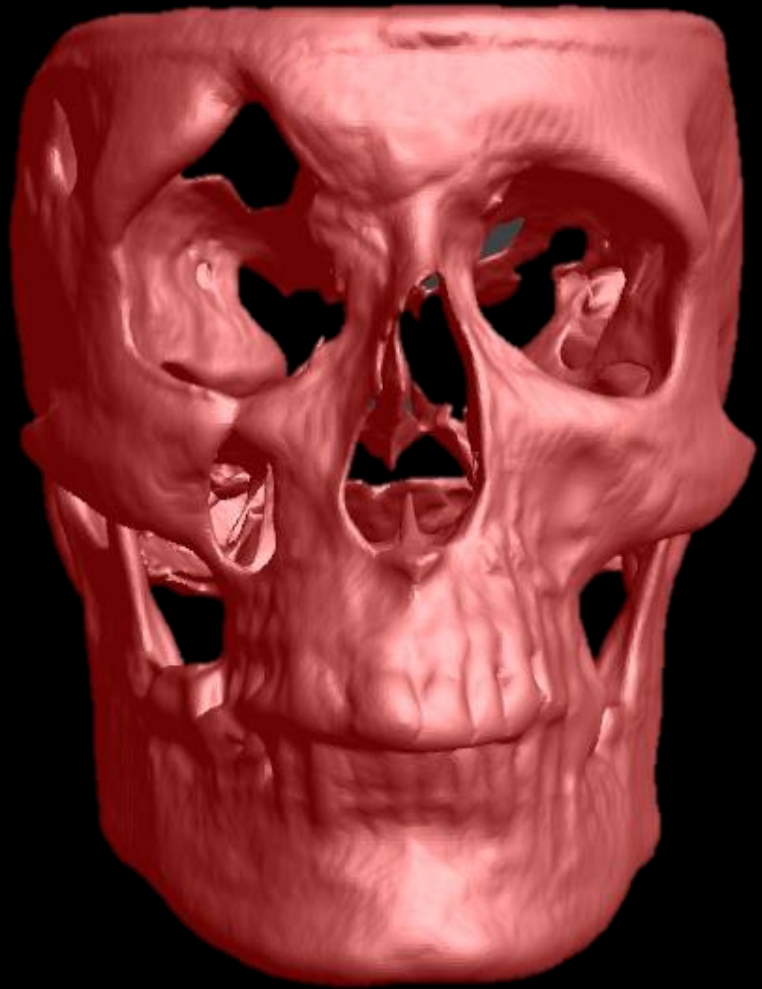

Postrauematická rekonstrukce – předechnuté sítky na modelu

- Muž 46 let
- Úraz před 15 lety
- Pád na skále
- Primární ošetření – pouze život zachraňující výkon, trepanace lbi
- Sekundární ošetření
  - Několik implantací aloplastického materiálu do očnice
  - Bez efektu
- Přetrvávající diplopie
- Kosmetický defekt

Plánování

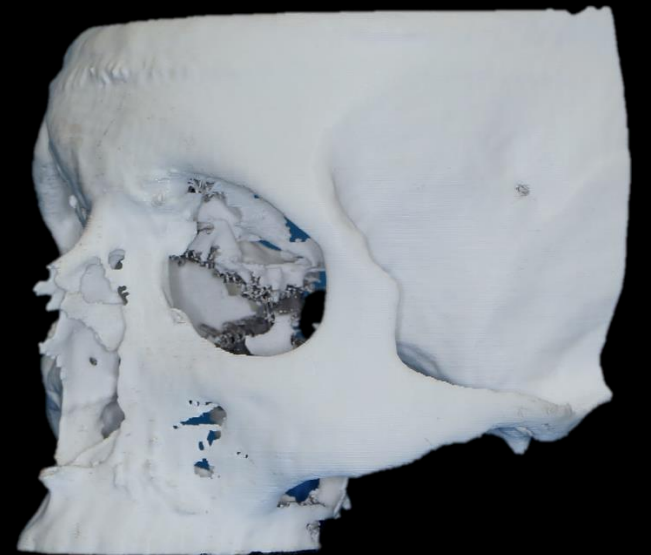
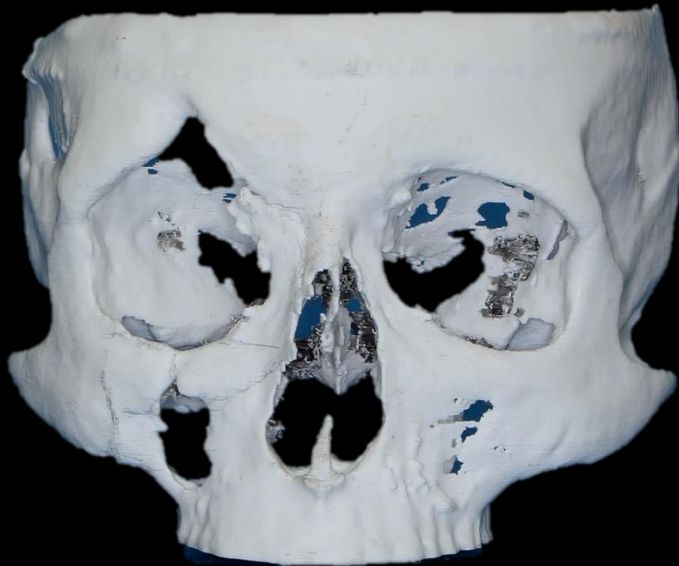
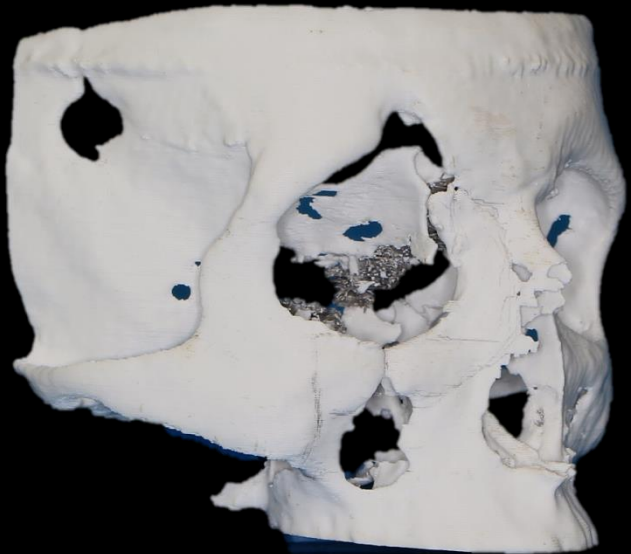
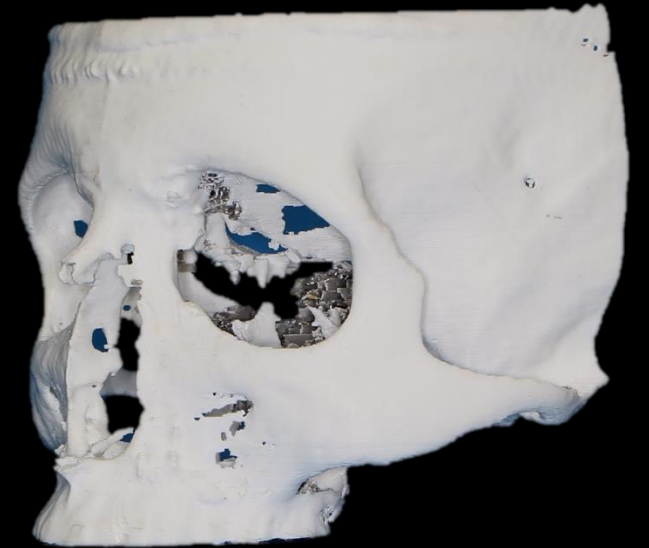
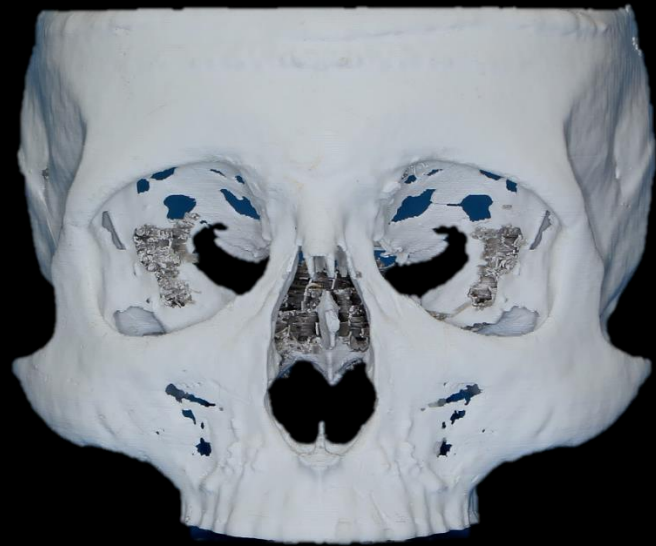
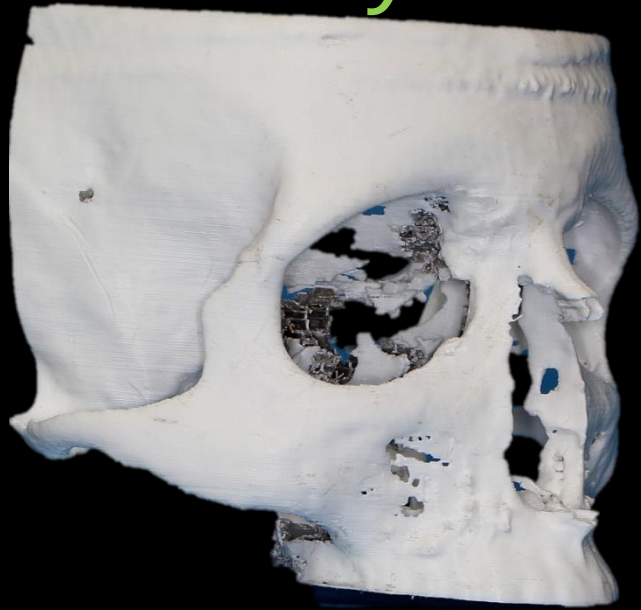
Původní stav:

Mirroring:

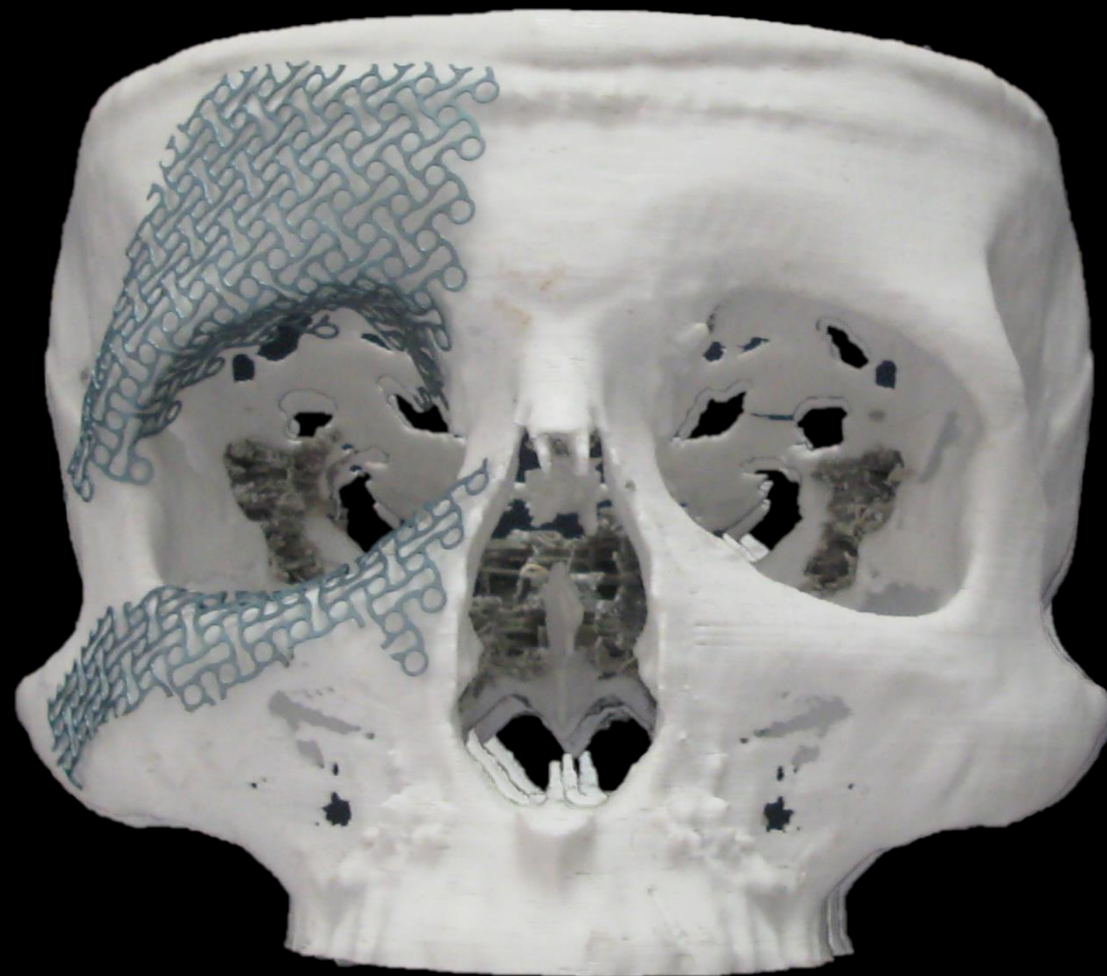

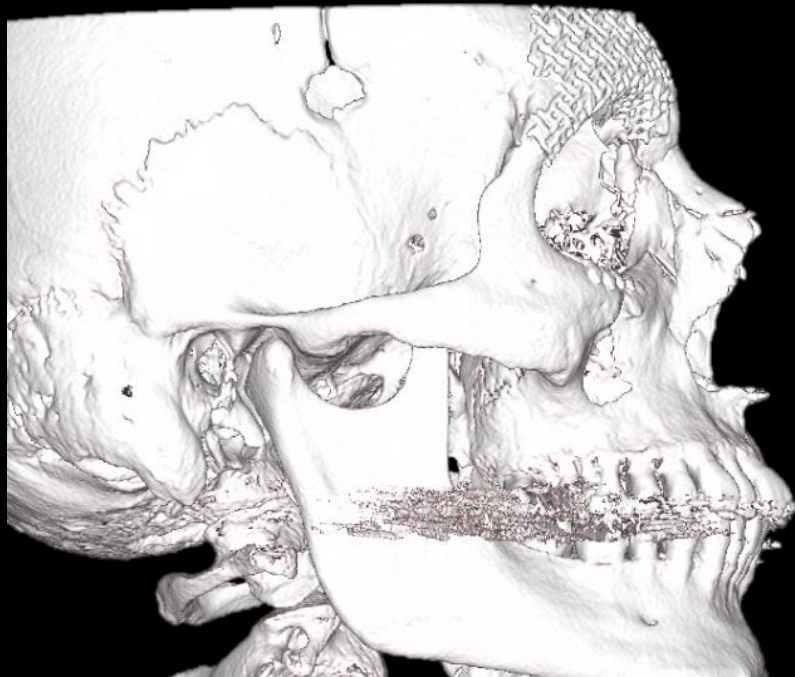
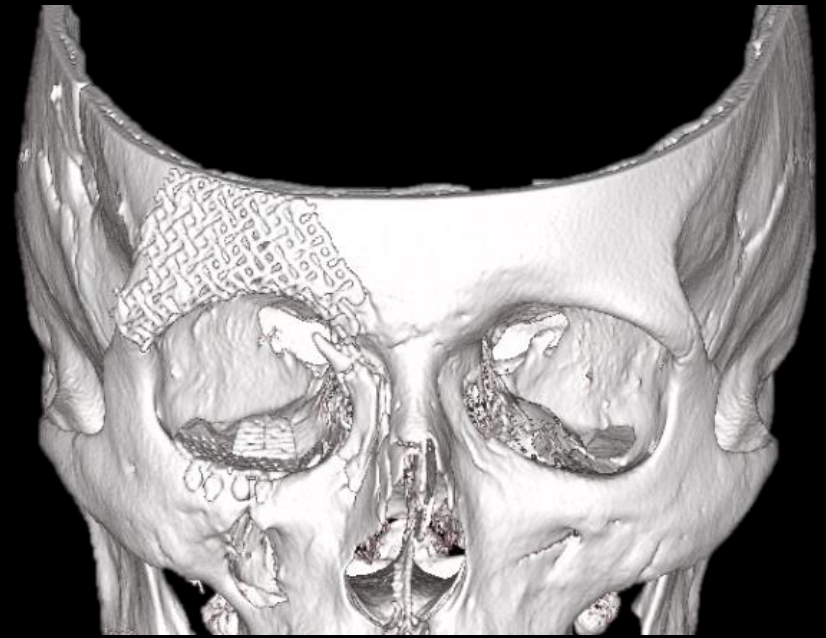
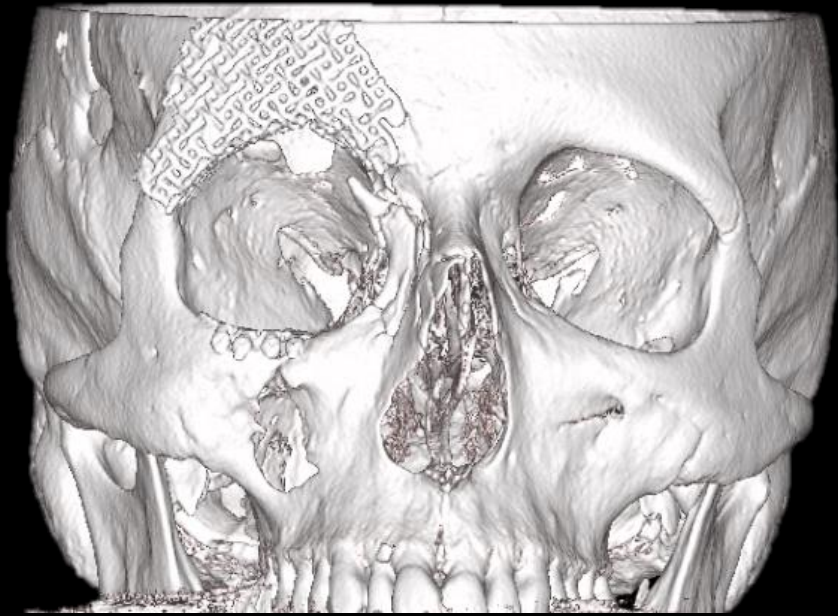
Modely:

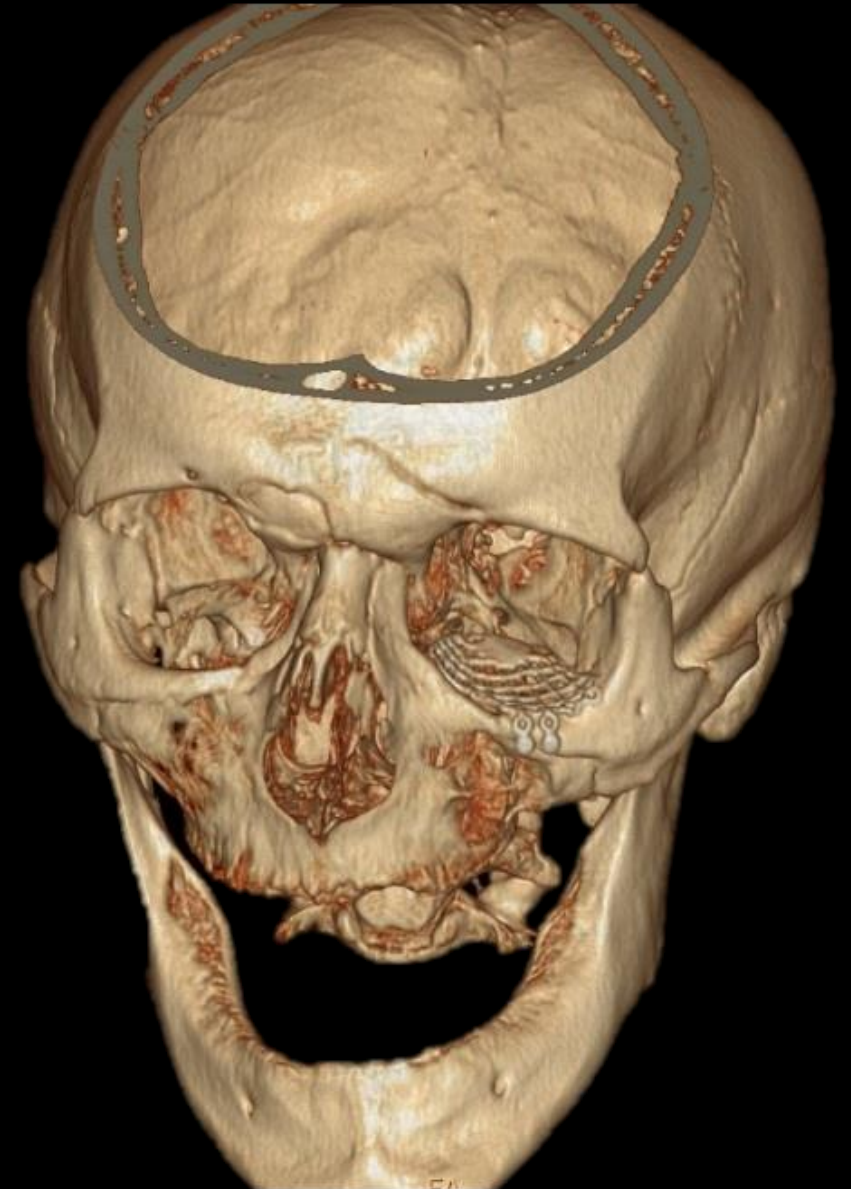
Příprava osteosyntetického materiálu:

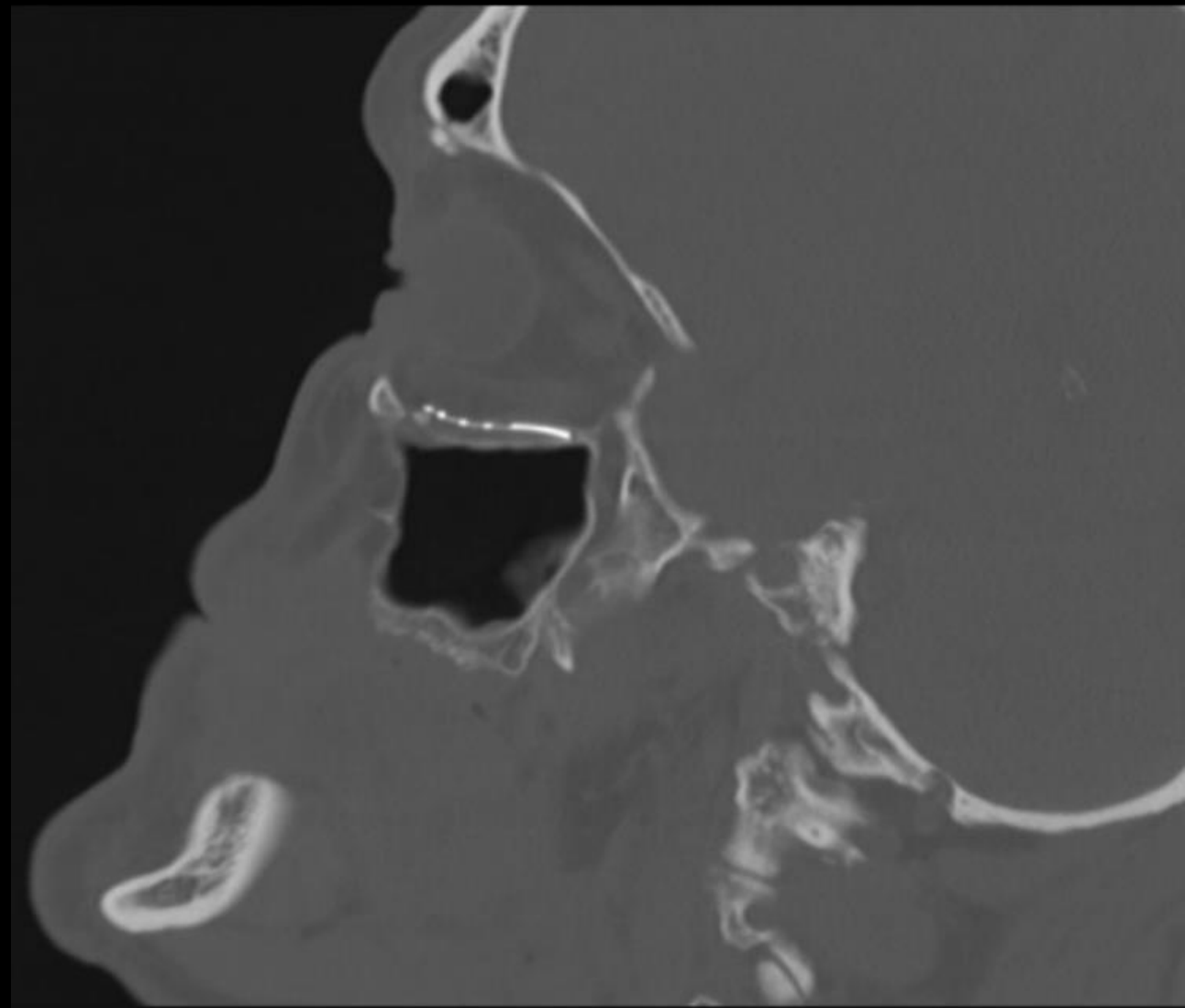
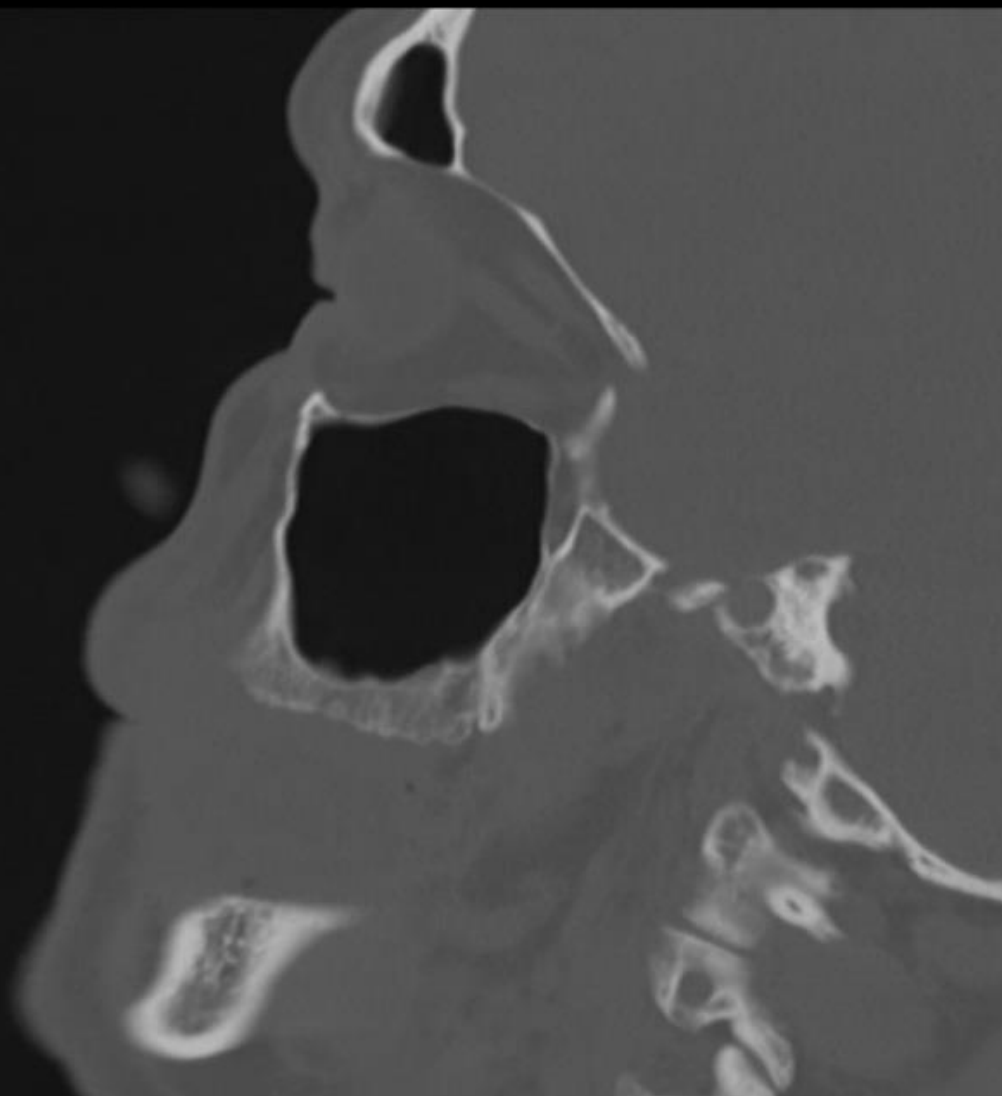
Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

- Úraz – pád ze žebříku
- Fraktura ZMK vlevo, fr. Spodiny očnice vlevo
- Rekonstrukce → přetrvávala diplopie
- Reoperace → přetrvávala diplopie

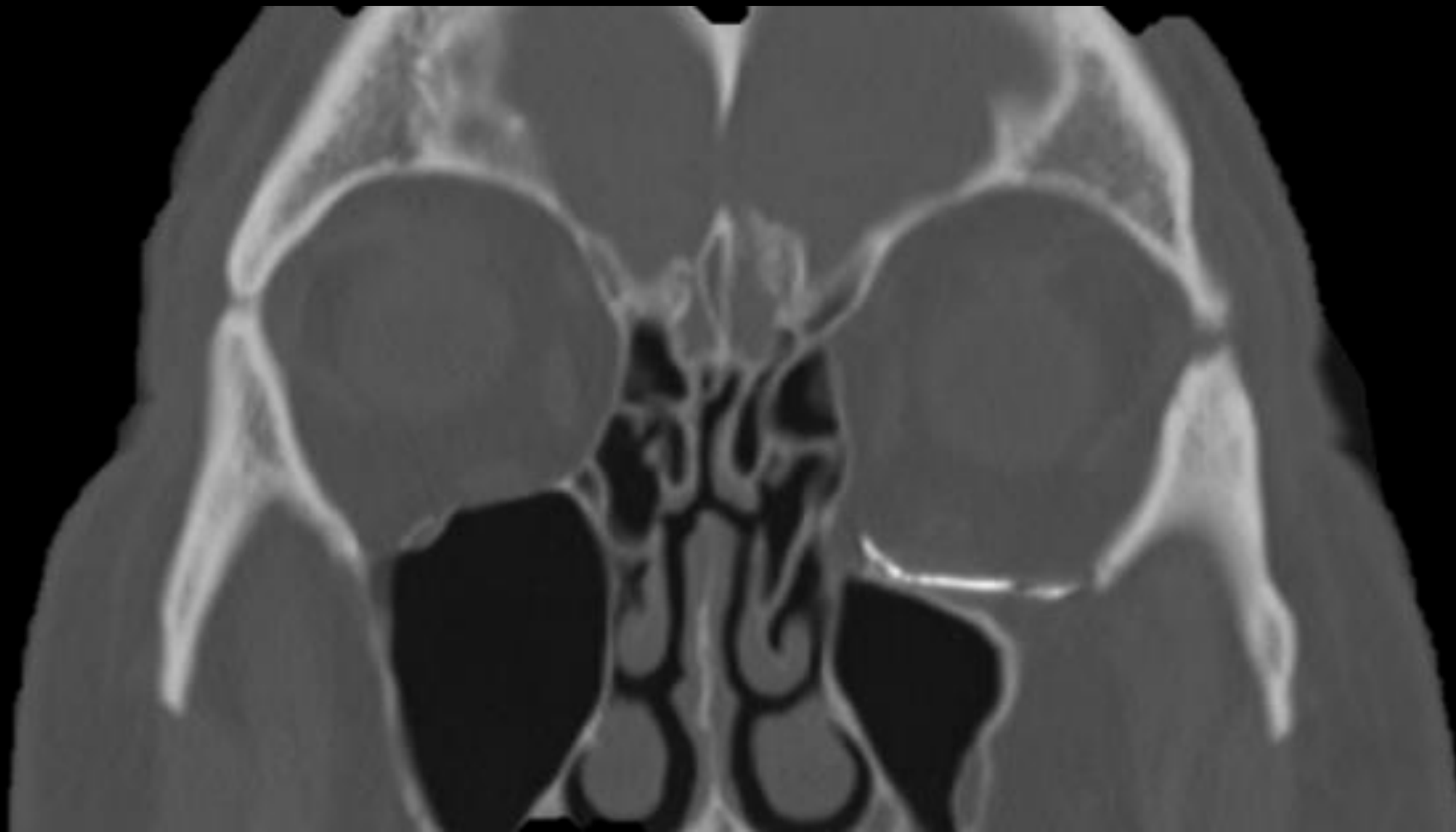

Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

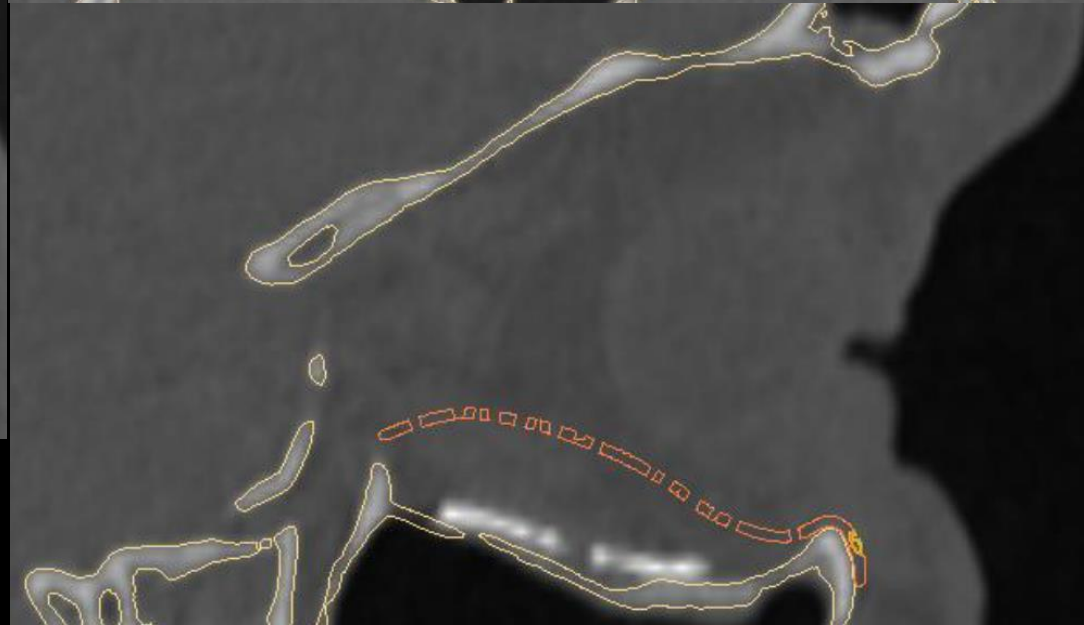
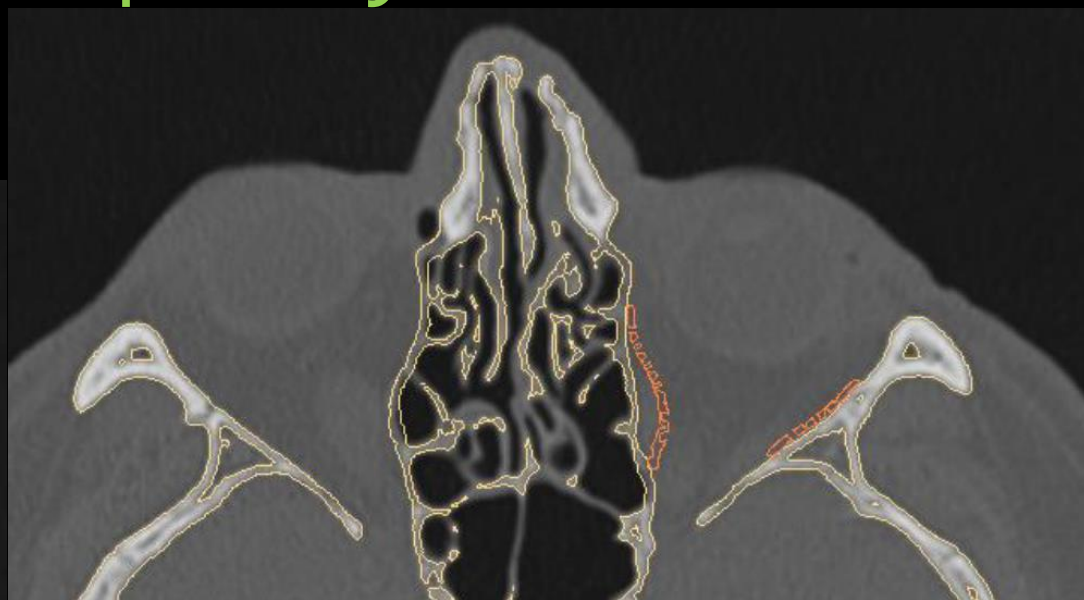
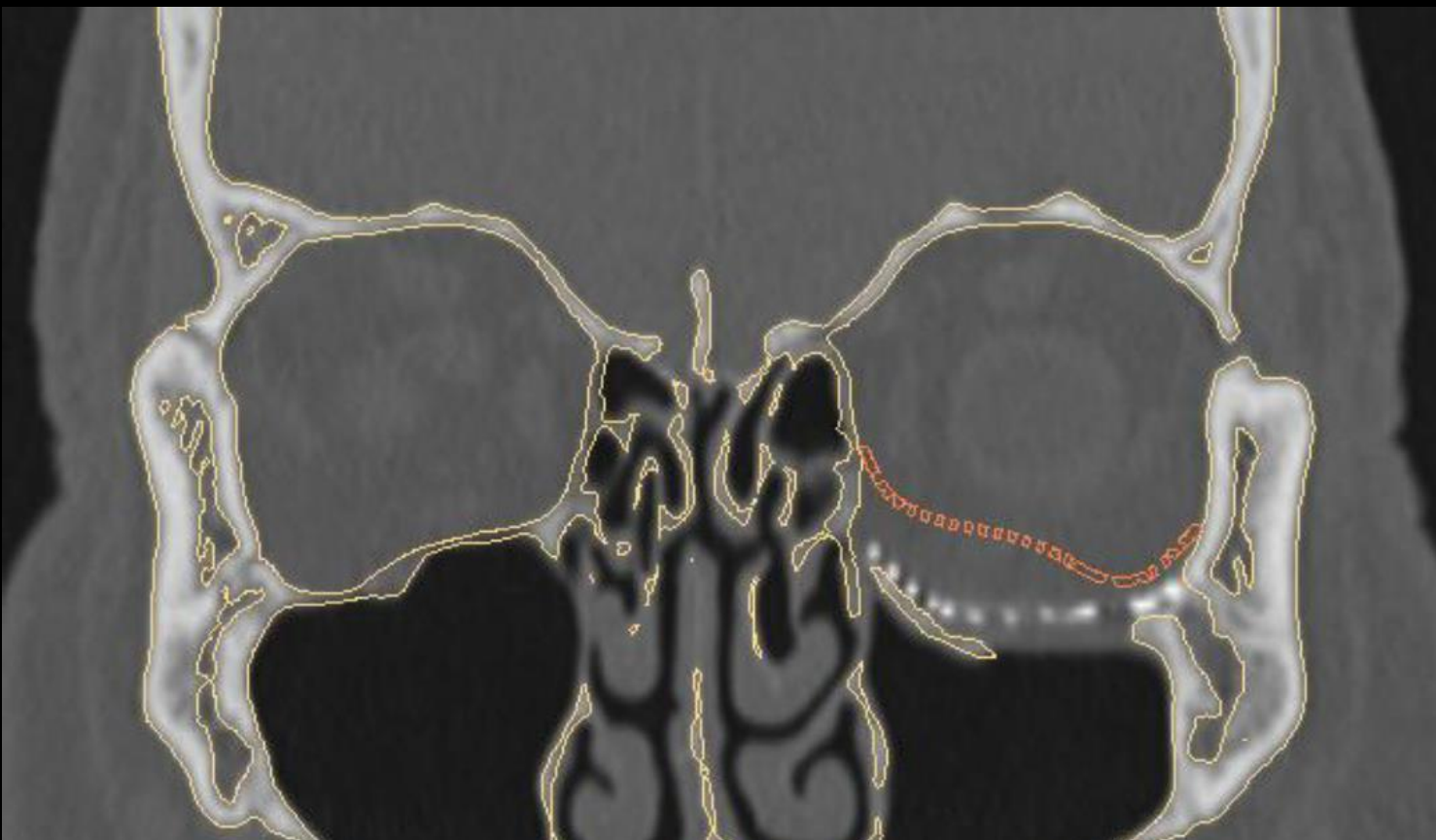

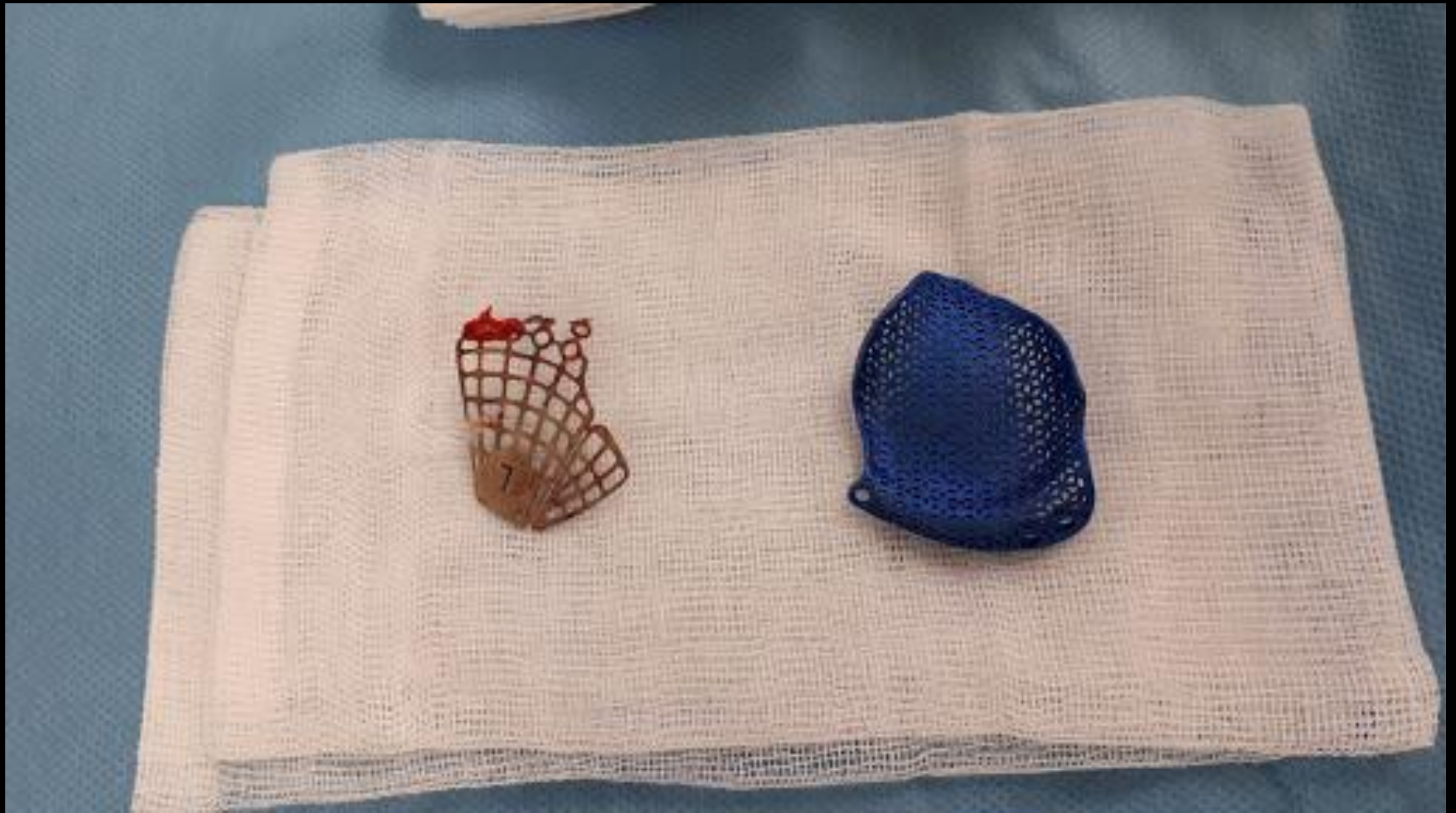
Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

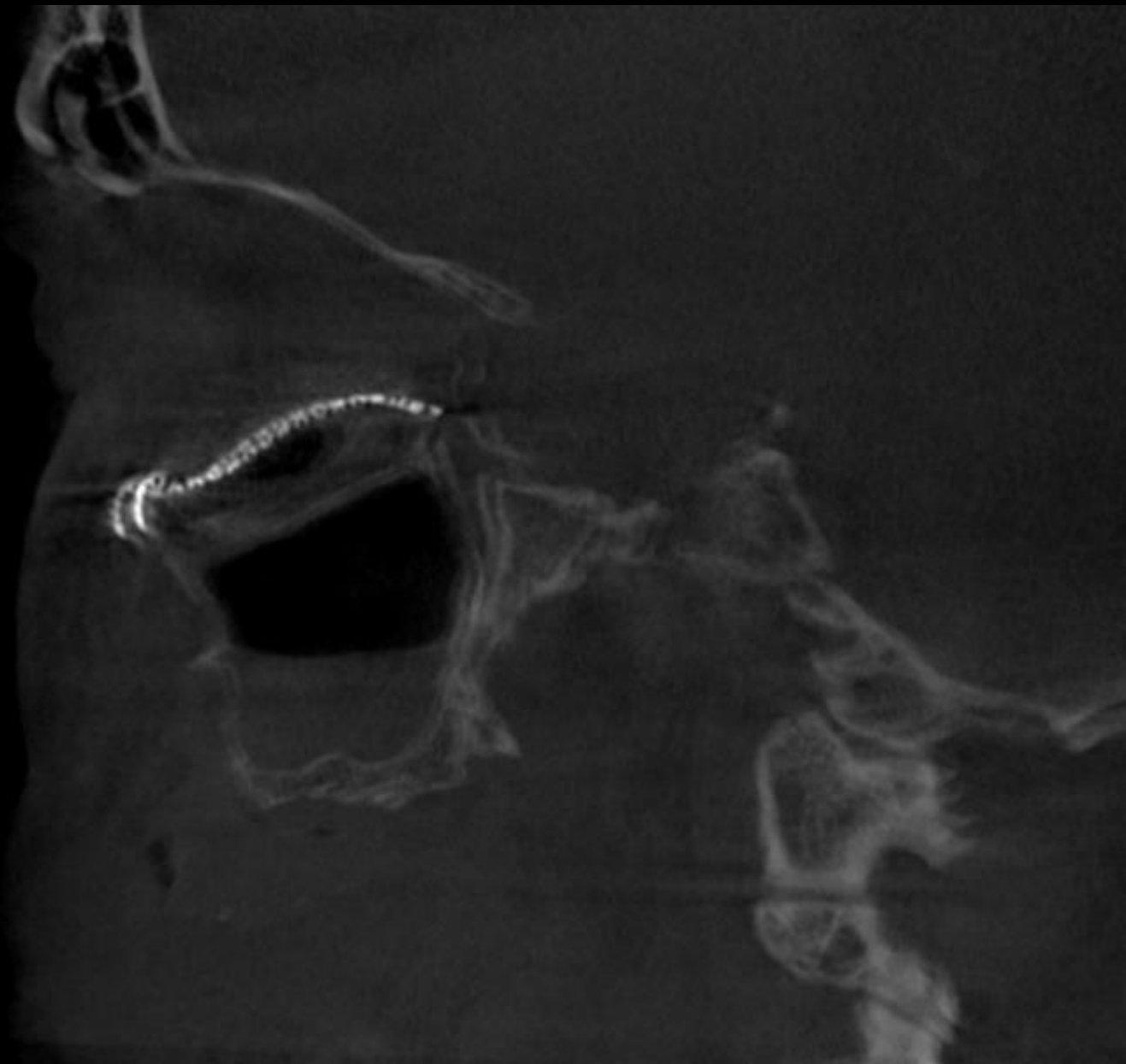

Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

Sekundární rekonstrukce spodiny očnice

Budoucnost?

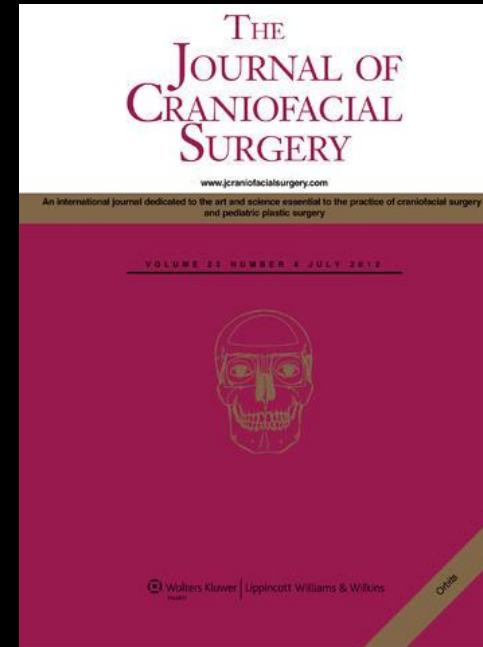
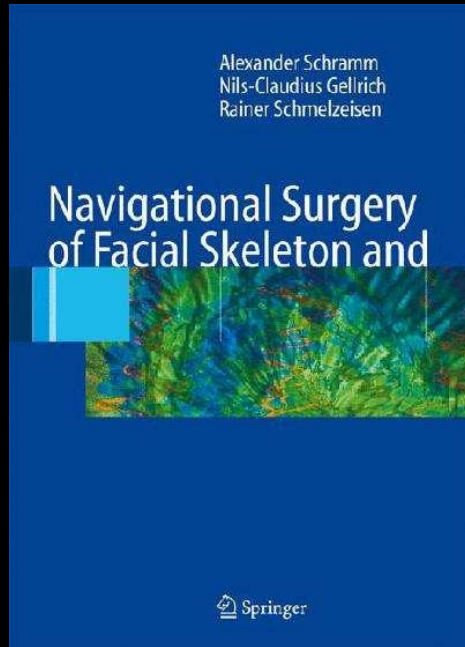
Intraoperační navigace:

Intraoperační CBCT:

Někde však již současnost!

MAZZONI, Simona, et al.
Simulation-guided navigation: a new approach to improve intraoperative three-dimensional reproducibility during orthognathic surgery. *Journal of Craniofacial Surgery*, 2010, 21.6: 1698-1705.

Děkuji Vám za Vaši
pozornost.

MDDr. Josef Šebek
Josef.sebek@vfn.cz